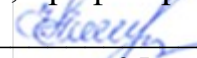

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

До захисту допустити:
Завідувач кафедри
д.е.н., професор Чечель А.О.

«05» січня 2024 р.

**«ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
281 Публічне управління та
адміністрування
Волкова Андрія Ігоровича
Науковий керівник:
Надежденко Аліна Олексіївна
кандидат наук з державного
управління, доцент кафедри
публічного управління та
адміністрування
Рецензент:
Вольська Олена Михайлівна, доктор
наук з державного управління,
професор, професор кафедри
публічного управління та
адміністрування ДВНЗ «Херсонський
державний аграрний університет»

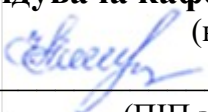
Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«__» _____ 2024 р.

Київ – 2024

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Рівень вищої освіти _____ другий (магістерський)
Шифр та назва спеціальності _____ 281 Публічне управління та адміністрування
Освітньо-професійна програма _____ Публічне управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувача кафедри д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Чечель А.О.
(ППІ завідувача кафедри)

ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Волков Андрій Ігорович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи **Особливості публічного адміністрування у сфері національної безпеки України**

керівник роботи _____ Надежденко Аліна Олексіївна, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та адміністрування

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу

2. Строк подання студентом роботи _____ 01.12.2023

3. Вихідні дані до роботи (мета, об'єкт, предмет)

Мета роботи полягає в уточненні положень щодо особливостей публічного адміністрування у сфері національної безпеки України, узагальненні досвіду його застосування та формулюванні пропозицій та рекомендацій для вдосконалення цієї сфери з метою підвищення ефективності практичного здійснення завдань публічного адміністрування у даному контексті.

Об'єктом є суспільні відносини, які виникають у контексті забезпечення захисту національних інтересів та гарантування безпеки особи, суспільства і держави в Україні від зовнішніх і внутрішніх загроз у сфері національної безпеки.

Предметом дослідження виступає публічне адміністрування у сфері національної безпеки України, що включає в себе усі аспекти управлінської

діяльності, спрямованої на забезпечення національної безпеки та взаємодії з різними суб'єктами цього процесу.

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. Теоретико-методологічні аспекти публічного адміністрування у сфері національної безпеки.

Розділ 2. Суб'єктний та організаційний механізм забезпечення національної безпеки України.

Розділ 3. Удосконалення системи публічного адміністрування в контексті національної безпеки України.

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Надежденко А.О., к.н.держ.упр., доцент	01.09.2023	01.09.2023
2	Надежденко А.О., к.н.держ.упр., доцент	10.09.2023	10.09.2023
3	Надежденко А.О., к.н.держ.упр., доцент	20.09.2023	20.09.2023

6. Дата видачі завдання «01» вересня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

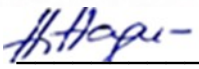
№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1.	Погодження теми кваліфікаційної роботи	01-07.09.2023	
2.	Складання та погодження плану кваліфікаційної роботи	01.09.2023	
3.	Написання Вступу та 1 розділу кваліфікаційної роботи	02-30.09.2023	
4.	Написання 2 розділу кваліфікаційної роботи	01-30.10.2023	
5.	Написання 3 розділу кваліфікаційної роботи	01-22.11.2023	
6.	Написання Висновків та оформлення списку літератури, додатків	22-26.11.2023	
7.	Подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедрі	30.11.2023	

Здобувач

Андрій ВОЛКОВ
(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Науковий керівник роботи

Аліна НАДЕЖДЕНКО

(підпис)

(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	11
1.1. Публічне адміністрування у сфері національної безпеки: поняття та сутність.....	11
1.2. Загальнотеоретичний вимір елементів реалізації публічного адміністрування в секторі національної безпеки України.....	25
.....	
Висновки до Розділу 1	34
РОЗДІЛ 2 СУБ'ЄКТНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	36
2.1. Класифікація суб'єктів забезпечення національної безпеки держави: адміністративно-правовий статус та компетенція.....	36
...	
2.2. Організаційний механізм забезпечення національної безпеки України як об'єкт управління цілеспрямованого впливу.....	46
.....	
Висновки до Розділу 2	58
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	60
.....	
3.1. Проблеми публічного адміністрування сферою національної безпеки в умовах війни.....	60
.....	
3.2. Пріоритетні шляхи удосконалення забезпечення муніципальних прав громадян органами місцевого самоврядування.....	69
Висновки до Розділу 3	83
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні теоретичні й практичні питання публічного адміністрування у сфері національної безпеки недостатньо досліджені, зокрема існують досить суперечливі погляди щодо понятійно-категорійного апарату, національних цінностей, національних інтересів і загроз їх реалізації, шляхів, засобів та способів захисту національних інтересів, що підкреслює актуальність роботи, в якій розглядаються державно-управлінські аспекти комплексної проблеми забезпечення національної безпеки. Це особливо актуально для України, яка наразі протистоїть багатьом глобальним викликам національній безпеці, ключовим з яких є російська агресія.

Сучасні геополітичні відносини у світі вимагають уваги через глобальні проблеми, які впливають на всі країни. Серед цих проблем - терористичні загрози, гібридні війни, глобальна пандемія та радикалізація національних меншин, які представляють загрозу для національної безпеки будь-якої держави. Україна, на жаль, стикається з усіма цими ризиками, які активно обговорюються як політичними лідерами, так і громадським сектором.

Це вимагає від України постійного оновлення своєї стратегії національної безпеки, впровадження комплексу заходів для забезпечення безпеки та покращення організаційно-правової бази системи національної безпеки. Важливо враховувати, що декілька суб'єктів міжнародного права проводять агресивну зовнішню політику щодо України, тому говорити лише про агресію Росії вже недостатньо з точки зору геополітичної складності ситуації. У зв'язку зі змінами у структурі світових політичних відносин та переміщенням геополітичних центрів, сучасні політичні лідери України повинні розробити нову стратегію національної безпеки країни. Ця стратегія

не повинна обмежуватися лише оборонними заходами для забезпечення внутрішньої стабільності та соціально-економічного благополуччя в Україні.

Сьогодні сучасний світ стикається з різноманітними загрозами та викликами, такими як глобальний тероризм, кіберзагрози, геополітичні конфлікти та глобальні пандемії. Наявність ефективної системи публічного адміністрування в галузі національної безпеки є вирішальною для забезпечення стабільності, захисту суверенітету та безпеки країни.

Дослідження проблем публічного адміністрування у сфері національної безпеки України має не тільки теоретичне, а й безпосередньо практичне значення, оскільки набуває надзвичайної актуальності в умовах повномасштабної війни Росії в Україні. В такому контексті публічне адміністрування стає критичним для забезпечення обороноздатності та безпеки України, вимагаючи мобілізації та координації зусиль різних секторів влади, підвищення ефективності військових операцій, забезпечення гуманітарної допомоги та реабілітації постраждалих, а також зміцнення кіберзахисту та відповіді на інші загрози. Таким чином, питання публічного адміністрування стає стратегічно важливим для забезпечення національної безпеки та виживання України в умовах конфлікту з Росією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною базою кваліфікаційного дослідження стали численні праці у сфері національної безпеки відомих українських вчених, таких як В.О. Антонов [1], Д.О. Беззубов [2], В.Ю. Богданович [3], П.П. Богуцький [4], О.С. Власюк [5], В.П. Горбулін [6], О.Г. Данільян [7], О. Дзьобань [8], І.М. Доронін [9], П.М. Лісовський, Ю.П. Лісовська [10], Г.В. Новицький [11], М.Г. Орел [12]. Ю.М. Павлютін [13], А.І. Семенченко [14], Г.П. Ситник, М.Г. Орел [15], В.Ф. Смолянюк, О.Ф. Деменко, П.С. Прибутько [16], Е.В. Тітко [17], К.О. Утенкова [18], В.М. Фурашев [19] Л.В Чупрій. [20] та інші.

Мета і задачі дослідження. Мета кваліфікаційного дослідження полягає в уточненні положень щодо особливостей публічного адміністрування у сфері національної безпеки України, узагальненні досвіду

його застосування та формулюванні пропозицій та рекомендацій для вдосконалення цієї сфери з метою підвищення ефективності практичного здійснення завдань публічного адміністрування у даному контексті.

Для досягнення визначеної мети передбачено розв'язання конкретних дослідницьких задач, які можуть бути структуровані та вирішені у наступній послідовності:

- визначити поняття та сутність публічного адміністрування у сфері національної безпеки;
- проаналізувати загальнотеоретичний вимір елементів реалізації публічного адміністрування в секторі національної безпеки України;
- здійснити та обґрунтувати класифікацію суб'єктів забезпечення національної безпеки держави й визначити їх адміністративно-правовий статус та компетенції;
- проаналізувати організаційний механізм забезпечення національної безпеки України як об'єкт управління цілеспрямованого впливу;
- окреслити проблеми публічного адміністрування сферою національної безпеки в умовах війни;
- визначити пріоритетні шляхи удосконалення публічного адміністрування у сфері національної безпеки України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у контексті забезпечення захисту національних інтересів та гарантування безпеки особи, суспільства і держави в Україні від зовнішніх і внутрішніх загроз у сфері національної безпеки.

Предметом дослідження виступає публічне адміністрування у сфері національної безпеки України, що включає в себе усі аспекти управлінської діяльності, спрямованої на забезпечення національної безпеки та взаємодії з різними суб'єктами цього процесу.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в комплексному підході до публічного адміністрування у галузі національної безпеки. результатом якого стало формулювання і обґрунтування автором низки

теоретичних та практичних положень, висновків і пропозицій, які відповідають змістовним ознакам новизни роботи, а саме:

уперше:

надано авторське визначення поняття «публічне адміністрування у сфері національної безпеки». Публічне адміністрування у сфері національної безпеки – це система управлінських процесів, інституційних структур, та дій, спрямованих на забезпечення безпеки держави в різних її аспектах, таких як оборона, економіка, соціальна політика, та інші, що включає в себе вживання державними органами, військовими структурами, правоохоронними органами та іншими відповідальними установами заходів для виявлення, аналізу та нейтралізації загроз національним інтересам, шляхом розробки та реалізації стратегій, політик, та програм для підтримки та зміцнення національної безпеки.

зроблено висновок, що публічне адміністрування у сфері національної безпеки може мати вузьке та широке тлумачення. У вузькому розумінні -орієнтовано на органи влади, спрямовані на розробку та впровадження стратегій безпеки. У широкому розумінні - охоплює не лише державні структури, але й участь громадськості, галузей економіки та інших секторів у формуванні та виконанні стратегій національної безпеки. Таким чином, публічне адміністрування в сфері національної безпеки є комплексним процесом, що об'єднує всі верстви суспільства для високого рівня безпеки та реагування на сучасні виклики.

уточнено та удосконалено:

тезу про те, що ефективне публічне адміністрування в галузі національної безпеки вимагає не лише врахування унікальних особливостей цього сектору, але й відповідність загальним принципам управління та міжнародним стандартам, що стосуються цієї області. |

загальнотеоретичний вимір елементів реалізації публічного адміністрування в секторі національної безпеки України та надано визначення поняття «сектор національної безпеки», «національний інтересом

в сфері національної безпеки» та «національна безпека як об'єкт публічного адміністрування».

дістали подальшого розвитку:

класифікація суб'єктів публічного адміністрування за компетенційним критерієм. За якою автор суб'єкти публічного адміністрування згруповано на суб'єктів публічного адміністрування: загальної компетенції, галузевої (спеціальної) компетенції, міжгалузевої (змішаної) компетенції та делегованої компетенції. Запропонована класифікація відображає місце та роль суб'єктів публічного адміністрування у системі забезпечення національної безпеки держави.

Методи дослідження ґрунтуються на сукупності наукових підходів для вивчення соціально-правових явищ. Використані загальнонаукові та спеціальні методи тісно пов'язані між собою та адаптовані до теми дослідження. Діалектичний метод застосовувався в усіх розділах роботи, дозволяючи провести всебічний аналіз публічного адміністрування у сфері національної безпеки України.

Також були використані інші загальнонаукові та спеціальні методи, такі як аналіз, синтез, дедукція, індукція, абстрагування, узагальнення, класифікація, системний та структурно-функціональний, порівняльно-правовий. Застосування цих методів дало можливість дослідити основні елементи системи публічного адміністрування у сфері національної безпеки України та розкрити адміністративно-правові відносини в контексті захисту національних інтересів.

Зокрема, використання діалектичного методу дозволило провести всебічний аналіз публічного адміністрування у сфері національної безпеки, виявити його специфіку та особливості. Застосування інших методів, таких як аналіз, синтез, структурно-функціональний, дозволило визначити виклики та загрози національній безпеці України в сучасних умовах.

Практичне значення отриманих результатів полягає в їх використанні на різних рівнях: *науково-дослідна сфера*: отримані результати

дослідження можуть служити основою для подальшого розвитку теоретичних та прикладних проблем у сфері публічного адміністрування національної безпеки України; *правозастосовна діяльність*: висновки та рекомендації можуть слугувати основою для підвищення ефективності практичної роботи суб'єктів публічного адміністрування в галузі національної безпеки України; *навчально-методичний процес*: результати дослідження можуть бути впроваджені у навчальні програми для підготовки здобувачів вищої освіти та фахівців у галузі права, публічного управління та адміністрування; можуть стати основою для розробки навчальних курсів та методичних матеріалів. Отримані результати дослідження мають потенціал для широкого застосування як у науковому, так і у практичному вимірах, сприяючи розвитку та вдосконаленню області публічного адміністрування в контексті національної безпеки.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати кваліфікаційної роботи були представлені на V Міжнародній науково-практичній конференції «Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях» (м. Київ, 26 жовтня 2023 р).

Публікації. Волков А.І. Міжнародна безпека запорука глобального самозбереження та розвитку. *Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях*: зб. матеріалів V Міжн. наук.-практ. конф. викладачів, м. Київ, 27 жовтня 2023 р. / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2023.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять шість підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 101 сторінку, у тому числі основного тексту – 90 сторінок. Список використаних джерел налічує 97 найменування і займає 11 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Публічне адміністрування у сфері національної безпеки: поняття та сутність

Питання національної безпеки є вкрай актуальним для багатьох країн. Враховуючи сучасні глобалізаційні виклики ці питання стали ще більш актуальними. Наразі багато науковців намагаються запропонувати новий контур політики нацбезпеки в Україні з урахуванням найпомітніших світових тенденцій у міжнародних відносинах для подолання глобальних геополітичних проблем. Найбільші геополітичні гравці намагаються зберегти сфери впливу, розширити ринки збуту власної економіки, а також створити системи залежних суб'єктів міжнародних відносин і союзи країн, які забезпечать необхідний потенціал для соціально-економічного розвитку своїх метрополій.

Домінування глобалізму в сучасному світі виходить на новий рівень, реалізуючи основні детермінанти, які максимально впливають на глобальні центри прийняття рішень у концепції ліберальної демократії, яка транслюється в інших країнах, стаючи основною тенденцією соціально-політичних та соціально-економічних відносин на національному рівні. Для України цей тренд розвитку потребує коригування, оскільки в нинішніх геополітичних умовах Україна має можливість стати регіональним лідером. Для цього необхідно переглянути існуючу концепцію та модель політики нацбезпеки з точки зору найбільш актуальних для нашої держави ризиків. Наразі ключовим ризиком є російська агресія.

Багатьма науковцями, як в Україні, так і за її межами, досліджувалися теоретичні аспекти публічного адміністрування в сфері нацбезпеки України. Зокрема, праці таких вчених, як Авер'янов В.Б., Бандурка О.М., Битяк Ю.П.,

Богданович В. Ю., Ващенко К.О., Єжесєв М.Ф., Семенченко А.І., та інші, проводять дослідження у галузі публічного адміністрування національної безпеки України. Серед їх робіт можна виділити такі, як «Методи державного управління забезпеченням національної безпеки у визначальних сферах» [21], «Стійкість національної економіки: теорія, методологія, практика» [22], «Підходи щодо побудови гуманітарної парадигми забезпечення національної безпеки» [23], «Досвід впровадження ризикоорієнтованого планування та культури безпеки в органах і підрозділах національної поліції України» [24] та інші.

Такі дослідники як Горбулін В. П., Качинський А. Б., Каплан Ю. Б., Ковалівська С. В., Барінова Д. С., Нестеренко В. В. вважають, що публічне адміністрування у сфері нацбезпеки є специфічним видом державного управління, що охоплює різні сфери життєдіяльності суспільства та держави [25, с. 315]. Згідно з авторами, ця діяльність є цілеспрямованою діяльністю суб'єктів, які використовують різноманітні можливості держави для забезпечення національної безпеки [26, с. 87]. Головна мета цих впливів - прогнозування, виявлення, запобігання та нейтралізація загроз сталому розвитку.

Аналіз наукових праць у галузі нацбезпеки підтверджує, що вчені розглядають її як структурний елемент проблематики державної безпеки. Наприклад, К.В. Бондаренко аналізувала організаційно-правові аспекти публічного адміністрування у сфері нацбезпеки [27], А.Г. Мосейко вивчав публічне адміністрування в цій області [28], а А.М. Михненко з колегами звертали увагу на правові питання публічного управління та національної безпеки [29]. Ю.М. Павлютін досліджував загальнотеоретичний вимір нацбезпеки як об'єкта публічного адміністрування [30]. Проте, питання нацбезпеки України як об'єкта публічного адміністрування залишається маловивченим в сучасній адміністративно-правовій доктрині.

Відповідно до статті 17 Конституції України [31], важливим завданням держави є захист суверенітету та територіальної цілісності, а також

забезпечення економічної та інформаційної безпеки. Це є не лише обов'язком держави, але й справою всього українського народу. Зазначене свідчить про те, що нацбезпека включає в себе охорону територій, суверенітету, прав та свобод громадян, а також забезпечення стабільності конституційного ладу. Таким чином, в забезпеченні внутрішньої та зовнішньої безпеки, особливо в умовах воєнного стану на території України, слід визнати першочергове та пріоритетне завдання держави.

Парадигма національної безпеки може бути розглянута як об'єкт публічного адміністрування через декілька аспектів: по-перше, це включає визначення сутності, понять та основних елементів публічного адміністрування у сфері нацбезпеки України; по-друге, це передбачає з'ясування мети і принципів публічного адміністрування в цій сфері.

Єдиного поняття «публічного адміністрування у сфері національної безпеки» в наукових джерелах має.

Одні учені стверджують, що «публічне адміністрування у секторі безпеки України» – це діяльність суб'єктів публічного адміністрування, що регулюється законодавством та спрямована на виконання законів та інших нормативно-правових актів через ухвалення адміністративних рішень для захисту прав людини, суспільства та держави, а також для збереження територіальної цілісності, недоторканності та суверенітету від загроз національній безпеці [32, с.141].

Інші дослідники розглядають «публічне адміністрування національної безпеки» в широкому контексті, описуючи його як процес визначення місця і ролі нацбезпеки в адміністративному праві та діяльність органів публічної адміністрації у забезпеченні відсутності загроз та небезпек для суспільства та нації. На думку А.Г. Мосейко, адміністрування нацбезпеки враховує різні стани безпеки нації, такі як стан загрози, стан відсутності загроз, стан моніторингу, стан протидії та стан подолання наслідків ситуацій загроз та небезпек для суспільства [33, с.102].

Інші вчені спрощено розглядають термін «публічне адміністрування у сфері національної безпеки» в узькому підході, розглядаючи його як виконання завдань у межах інструкцій та зводячи його до організаційно-процедурного забезпечення реалізації управлінських рішень, проте в широкому розумінні цей термін охоплює також контроль за виконанням управлінських рішень [34, с. 5].

Отже, специфіка публічного адміністрування у сфері нацбезпеки проявляється у його всепроникненні в усі сфери суспільства і держави, визнаючи два основних підходи до визначення цієї сфери визначаються як «широкий» і «вузький». «Широкий» характерний для тоталітарних систем, де практично всі питання державного управління вважаються частиною публічного адміністрування у сфері нацбезпеки [35, с. 10]. «Вузький» підхід обмежує цю сферу лише тими функціями, які сприяють реалізації національних інтересів [36, с. 5-6].

В умовах нормального функціонування суспільства більш обґрунтованим є «вузький» підхід, оскільки він акцентує лише ті функції, які є необхідними для створення умов для реалізації національних інтересів. Оцінка ефективності державно-управлінських рішень у цьому контексті повинна базуватися на системному аналізі стану суспільства та держави, а також їхнього середовища. Важливими показниками є якість перехідних процесів, лабільність, керованість, адекватність реакцій на зовнішні впливи. Порушення цих показників може призвести до руйнування фізичної структури об'єкта управління [37, с. 61].

Зі свого боку широке тлумачення публічного адміністрування у сфері нацбезпеки презентують автори навчального посібника «Адміністративне право України. Повний курс» Галуцько В., Діхтієвський П. та Кузьменко О, на думку яких публічне адміністрування у сфері нацбезпеки це комплекс заходів, проведених суб'єктами публічного адміністрування для забезпечення або відновлення порушених прав і свобод людини і громадянина, громадянського суспільства і держави, територіальної

цілісності, недоторканності, суверенітету та публічного порядку від реальних та потенційних загроз [38].

При формулюванні визначення категорії «публічне адміністрування у сфері національної безпеки» необхідно враховувати особливості сфери нацбезпеки, які визначають зміст публічного адміністрування. Серед цих особливостей: нацбезпека являє собою поняття, що відображає стан захищеності національної ідентифікації в рамках суверенітету та територіальної цілісності держави, існуючого демократичного конституційного ладу, враховуючи національні інтереси України; нацбезпека є складним явищем, що включає різні аспекти, такі як державна безпека, воєнна безпека, громадська безпека, кібербезпека, зовнішньополітична безпека, екологічна безпека, інформаційна безпека; у законодавстві України поняття «сфера національної безпеки» тісно пов'язане з «сферою оборони» (зокрема, в Законі України «Про національну безпеку» [39]).

Тому, за справедливим твердженням С.В. Ківалова, під публічним адмініструванням у сфері нацбезпеки слід розуміти діяльність уповноважених суб'єктів публічної влади, що полягає в гармонізації суспільних відносин, виникаючих при забезпеченні захищеності національної ідентифікації в рамках суверенітету та територіальної цілісності держави, існуючого демократичного конституційного ладу та з урахуванням національних інтересів України, здійснюваної за допомогою конкретних методів, форм та засобів відповідно до секторальних характеристик [40, с. 9].

Узагальнюючи вищевикладене, можна констатувати, що публічне адміністрування у сфері нацбезпеки визнається ключовою складовою державного управління, тісно пов'язаною із загальною системою державного управління. Її завдання включає в себе створення та підтримку необхідного рівня захищеності національних інтересів, що охоплюють всі сфери життєдіяльності суспільства та держави. Суб'єкти цієї системи активно впливають на різні аспекти, такі як конституційні права та свободи, соціальні, територіальні, етнічні та інші групи, а також на природні ресурси

та інформаційне середовище. Здійснюючи управлінські впливи, суб'єкти враховують різноманітні методи та засоби для ефективного реагування на загрози та забезпечення нацбезпеки. Окрім того, публічне адміністрування у цій сфері є постійним процесом, що включає аналіз, визначення цінностей, розробку рішень та постійний моніторинг для забезпечення сталого розвитку суспільства та держави [41-46].

Таким чином, на сьогодні в науковій літературі існують різні підходи до визначення поняття «публічне адміністрування у сфері національної безпеки»: від узького розуміння як виконання завдань згідно інструкцій до широкого, що включає контроль за виконанням управлінських рішень та гармонізацію суспільних відносин. Підсумовуючи вищезазначені тлумачення цього поняття в наукових джерелах, можна зазначити, що публічне адміністрування у сфері національної безпеки є ключовою складовою державного управління, яка має за мету забезпечення національних інтересів та захист від загроз. Суб'єкти цієї системи взаємодіють із різними аспектами суспільства, природними ресурсами та іншими сферами, здійснюючи управлінські впливи та реагуючи на виклики для забезпечення сталого розвитку держави.

Отже, враховуючи аналіз теоретичних аспектів поняття «публічне адміністрування у сфері національної безпеки», пропонуємо власне визначення цього терміну.

Публічне адміністрування у сфері національної безпеки - це система управлінських процесів, інституційних структур, та дій, спрямованих на забезпечення безпеки держави в різних її аспектах, таких як оборона, економіка, соціальна політика, та інші, що включає в себе вживання державними органами, військовими структурами, правоохоронними органами та іншими відповідальними установами заходів для виявлення, аналізу та нейтралізації загроз національним інтересам, шляхом розробки та реалізації стратегій, політик, та програм для підтримки та зміцнення національної безпеки.

Таким чином, сформульована автором дефініція терміну «публічне адміністрування у сфері національної безпеки» дозволяє зрозуміти, що публічне адміністрування у сфері національної безпеки може бути розглянуте у вузькому та широкому значеннях.

У вузькому значенні, публічне адміністрування у сфері національної безпеки визначається як система управління державними органами та структурами, спрямованою на забезпечення захисту суверенітету, територіальної цілісності, політичної незалежності, економічної безпеки та інших ключових аспектів національної безпеки. Це передбачає розробку стратегій, координацію дій різних відомств та виконавчих органів, а також впровадження ефективних механізмів реагування на можливі загрози.

У широкому значенні, публічне адміністрування у сфері національної безпеки охоплює не лише органи влади, а й взаємодію державних структур із суспільством, приватним сектором, міжнародними організаціями та іншими зацікавленими сторонами. Це враховує важливість широкого партнерства та взаємодії для досягнення загальних цілей національної безпеки.

В обох випадках, ключовим елементом є системна організація та керівництво державними структурами для вирішення завдань, пов'язаних із забезпеченням безпеки країни. У вузькому значенні це може включати такі аспекти, як розробка військових стратегій та заходів, контроль за кордонами, інтелектуальна безпека тощо. У широкому значенні це взаємодія з громадськістю, врахування економічних та соціокультурних чинників, а також участь у міжнародних ініціативах.

Таким чином, розуміння публічного адміністрування в сфері національної безпеки варіюється від узагальненого управління державними структурами до більш широкого інтегрованого підходу, який охоплює взаємодію всіх зацікавлених сторін у забезпеченні безпеки країни.

Акцентуємо увагу на тому, що публічне адміністрування у сфері національної безпеки визначається комплексом характеристик, які враховують

особливості цієї сфери та її взаємодію з іншими аспектами державної системи та суспільства.

а) Охоплення всіх сфер державної влади:

Публічне адміністрування у сфері нацбезпеки взаємодіє з усіма гілками державної влади, включаючи виконавчу, законодавчу та судову. Це передбачає єдність зусиль та координацію дій усіх гілок влади для ефективного вирішення завдань забезпечення нацбезпеки.

б) Роль у формуванні публічної політики:

Публічне адміністрування в сфері нацбезпеки активно взаємодіє з політичним процесом, впливаючи на формування публічної політики. Участь у розробці стратегій та прийняття рішень визначає його ключову роль у політичному житті держави.

в) Відмінність від приватного адміністрування:

Публічне адміністрування у сфері нацбезпеки суттєво відрізняється від приватного. Його завдання не обмежуються здійсненням часткових функцій для досягнення прибуткових цілей, але спрямовані на забезпечення безпеки та інтересів держави та громадян.

г) Взаємодія з приватними групами та індивідами:

Публічне адміністрування у цій сфері вступає у взаємодію з багатьма приватними групами та індивідами. Це включає у себе надання послуг суспільству, взаємодію з громадськістю, партнерство з приватним сектором для спільного вирішення завдань нацбезпеки.

Отже, публічне адміністрування у сфері нацбезпеки визначається своєрідністю та комплексністю своїх характеристик, що враховують не лише специфіку державної влади, але і активну взаємодію з різними суб'єктами суспільства для досягнення загальних цілей безпеки.

Публічне адміністрування в сфері нацбезпеки вимагає не лише урахування специфічних характеристик цієї галузі, але й відповідність загальним принципам публічного адміністрування та міжнародним

стандартам у цьому контексті. Це означає впровадження таких ключових принципів та стандартів:

- верховенство права та належного врядування: публічне адміністрування у сфері нацбезпеки повинно слідувати основоположному принципу верховенства права та належного врядування. Це передбачає роботу в межах законодавства, забезпечення прозорості та відповідальності в діяльності публічних інституцій;

- міжнародні стандарти у сфері нацбезпеки: забезпечення відповідності міжнародним стандартам у сфері нацбезпеки включає дотримання принципів гендерної рівності, відкритості інформації про стан забезпечення нацбезпеки, здійснення демократичного контролю за публічними інституціями, секторизацію та збалансований підхід до глобальних та національних інтересів;

- дотримання гендерної рівності: важливим елементом публічного адміністрування у сфері нацбезпеки є забезпечення гендерної рівності. Це означає створення умов для рівного участі чоловіків та жінок у прийнятті рішень та здійсненні заходів з нацбезпеки;

- відкритість інформації: публічне адміністрування повинно дотримуватися принципу відкритості інформації, забезпечуючи доступ громадськості до інформації про стан нацбезпеки та здійснені заходи;

- демократичний контроль: здійснення демократичного контролю за публічними інституціями в сфері нацбезпеки гарантує, що рішення та стратегії відповідають вимогам суспільства та його цінностям;

- секторизація сфери нацбезпеки: введення секторизації у сфері нацбезпеки передбачає диференціацію функцій та завдань між різними секторами, щоб забезпечити ефективну координацію та співпрацю;

- поєднання глобалізаційних напрямів та національних інтересів: при формуванні політики у сфері нацбезпеки важливо забезпечити баланс між глобальними тенденціями та національними інтересами, зокрема, за допомогою врахування потреб та умов конкретної держави;

– інтеграція та координація: управління в сфері нацбезпеки передбачає ефективну інтеграцію та координацію зусиль різних органів та відомств, щоб уникнути дублювання та забезпечити цілісний підхід до вирішення проблем безпеки;

– інновації та технологічний прогрес: публічне адміністрування в сфері нацбезпеки повинно активно використовувати інновації та сучасні технології для виявлення, аналізу та нейтралізації загроз національній безпеці, а також для ефективного управління ресурсами та інформацією;

– партнерство з громадськістю та приватним сектором: забезпечення взаємодії та партнерства з громадськістю та приватним сектором в сфері нацбезпеки дозволяє враховувати різноманітні точки зору, ресурси та експертність для більш ефективного реагування на виклики;

– сталість стратегій та довгострокові перспективи: публічне адміністрування повинно розвивати стійкі та довгострокові стратегії в сфері нацбезпеки, щоб враховувати зміни в геополітичному середовищі та нові види загроз;

– забезпечення легітимності та довіри громадськості: важливим аспектом є забезпечення легітимності та довіри громадськості до дій та стратегій в сфері нацбезпеки через відкритий діалог та активну взаємодію;

– адаптабельність та реагування на нові виклики: у сфері нацбезпеки, де ситуації можуть швидко змінюватися, публічне адміністрування повинно бути адаптабельним та здатним швидко реагувати на нові виклики, враховуючи технологічні, соціальні та політичні тенденції;

– глобальна співпраця та дипломатія: для забезпечення нацбезпеки важлива глобальна співпраця та дипломатія. Публічне адміністрування повинно активно співпрацювати з іншими країнами та міжнародними організаціями для спільного реагування на транскордонні виклики;

– захист прав та свобод громадян: в управлінні національною безпекою важливо забезпечувати захист основних прав та свобод громадян,

уникаючи перебільшених заходів, які можуть порушити права та вольності громадян;

- сталість та продовження стратегій: для забезпечення стійкості та довгострокового успіху важливо продовжувати та адаптувати стратегії нацбезпеки відповідно до змін у світовому середовищі;

- збалансованість та уникнення екстремізму: публічне адміністрування повинно зберігати баланс між заходами безпеки та збереженням громадянських свобод, уникати екстремізму та непропорційних обмежень;

- залучення громадян до процесу прийняття рішень: важливим елементом є залучення громадян до процесу прийняття рішень у сфері нацбезпеки, сприяючи більш широкому розумінню та прийняттю заходів, що впливають на їхню безпеку;

- контроль за розповсюдженням зброї масового знищення: публічне адміністрування у сфері нацбезпеки повинно активно сприяти міжнародним ініціативам та договорам, спрямованим на контроль за розповсюдженням зброї масового знищення, та вживати заходів для її запобігання;

- захист критичної інфраструктури: відповідальність публічного адміністрування включає заходи з захисту критичної інфраструктури, такої як енергетика, транспорт, телекомунікації, від можливих атак та кіберзагроз;

- збалансований підхід до розвідки: використання розвідувальних засобів повинно ґрунтуватися на збалансованому підході, що враховує етичні та правові аспекти, зберігаючи рівновагу між потребами безпеки та збереженням приватності;

- управління міграційними процесами: управління міграційними процесами в сфері нацбезпеки включає розробку ефективної політики та контроль за межами, спрямований на попередження можливих загроз;

- запобігання та боротьба з тероризмом: публічне адміністрування повинно вести систематичну роботу з запобігання та боротьби з тероризмом, включаючи розвідувальну діяльність, координацію заходів з безпеки, та співпрацю з міжнародними партнерами;

– забезпечення прав людини та громадянських свобод: при вжитті заходів забезпечення нацбезпеки необхідно строго дотримуватися принципів прав людини та громадянських свобод, запобігаючи можливим порушенням;

– врахування екологічних аспектів: при формулюванні стратегій нацбезпеки важливо враховувати екологічні аспекти, забезпечуючи збалансоване використання ресурсів та збереження природного середовища;

– стабільність соціально-економічного розвитку: публічне адміністрування повинно сприяти стабільності соціально-економічного розвитку, що впливає на загальний рівень безпеки у країні;

– ефективна комунікація та інформування громадськості: здатність ефективно спілкуватися з громадськістю та надавати інформацію є важливою частиною публічного адміністрування для забезпечення громадської підтримки;

– запобігання інформаційним атакам: захист від інформаційних атак та кіберзагроз є невід’ємною частиною стратегії нацбезпеки, і вимагає постійного вдосконалення заходів та технологій;

– взаємодія з громадянським суспільством: активна взаємодія з представниками громадянського суспільства та залучення їх до діалогу є ключовим елементом ефективного управління національною безпекою;

– розвиток міжнародного співробітництва: збільшення рівня міжнародного співробітництва у галузі нацбезпеки дозволяє обмінюватися інформацією та координувати зусилля для вирішення спільних проблем та інші.

Врахування цих аспектів сприяє ефективній та збалансованій роботі публічного адміністрування для забезпечення нацбезпеки в умовах сучасного світу.

Отже, публічне адміністрування в сфері нацбезпеки має відповідати загальним принципам публічного адміністрування та міжнародним стандартам, що є важливою передумовою забезпечення ефективності та прозорості у галузі нацбезпеки. Дотримання принципу верховенства права та

належного врядування, гендерної рівності, відкритості інформації, демократичного контролю та інших міжнародних стандартів стає гарантією надійного забезпечення нацбезпеки.

У зв'язку з сучасними викликами, важливість врахування міжнародних стандартів належного публічного адміністрування в сфері нацбезпеки [47] стає невід'ємною частиною ефективного управління. Зазначені стандарти включають в себе ряд аспектів, які формують основу сучасного підходу до забезпечення безпеки нації.

По-перше, здатність забезпечення безпеки вимагає наявності професійного апарату та відданості принципу верховенства права. Це означає, що управління в сфері нацбезпеки повинно ґрунтуватися на високій кваліфікації та етичних стандартах, забезпечуючи прозорість та легітимність в усіх аспектах діяльності.

По-друге, врахування інтересів населення у загальному контексті, з особливим наголосом на гендерні аспекти, є необхідним для забезпечення справедливості та рівності. Розглядання різних соціальних груп у контексті нацбезпеки сприяє створенню політик, що враховують різноманітні потреби та забезпечують захист прав кожного громадянина.

По-третє, відкритість інформації стосовно національних інтересів є важливим елементом довіри громадян до держави. Забезпечення доступу до інформації про стратегії та заходи в сфері нацбезпеки сприяє формуванню ефективного партнерства між владою та громадськістю.

По-четверте, існування національних програмних документів, які визначають політику в галузі нацбезпеки, є ключовим для визначення стратегій та пріоритетів держави. Ці документи відображають спільну волю суспільства та влади до досягнення конкретних цілей у сфері безпеки.

По-п'яте, підзвітність органів, що забезпечують національну безпеку, перед демократично обраними інституціями публічної влади є необхідною умовою для забезпечення демократії та відповідальності у виконанні їхніх функцій.

По-шосте, інтегрованість суб'єктів сектору нацбезпеки в регіональні та міжнародні рамки безпеки визначає необхідність співпраці на різних рівнях. Глобальні виклики вимагають спільних зусиль та координації для забезпечення стійкості та безпеки не лише на національному, але і на міжнародному рівні.

Отже, урахування цих аспектів дозволить публічному адмініструванню в сфері нацбезпеки ефективно відповідати на виклики сучасності, забезпечуючи збалансований та комплексний підхід до збереження національних інтересів.

Безумовно необхідністю на всіх етапах історичного розвитку суспільства та правових відносин є вирішення завдання забезпечення національної безпеки держави. Це завдання не тільки є важливою передумовою для сталого та ефективного розвитку державотворення, але й визначається як його ціль.

В сучасному контексті, коли Україна протистоїть ворожому натиску, стикаючись з численними внутрішніми та зовнішніми загрозами, ризиками і викликами, питання національної безпеки стає особливо стратегічно важливим.

В свою чергу ці загрози, ризики і виклики вимагають створення нової системи забезпечення національної безпеки та змін до Воєнної доктрини України.

З огляду на складність та динаміку цього процесу, актуальним стає вивчення адміністративно-правових аспектів національної безпеки як об'єкта публічного адміністрування. Це особливо важливо, враховуючи специфіку владних повноважень суб'єктів цієї діяльності.

1.2. Загальнотеоретичний вимір елементів реалізації публічного адміністрування в секторі національної безпеки України

Для розгляду сектору нацбезпеки України як об'єкта публічного адміністрування, спочатку розглянемо його сутність. Згідно з Глосарієм Програми розвитку публічного адміністрування ООН [48], публічне адміністрування має два тісно пов'язані значення: (1) цілісний державний апарат, який включає політику, правила, процедури, системи, організаційні структури, персонал і т. д., і відповідає за управління та координацію роботи виконавчої гілки влади, а також за взаємодію з іншими зацікавленими сторонами в державі, суспільстві та зовнішньому середовищі; (2) управління та реалізація всього комплексу державних заходів, пов'язаних з виконанням законів, постанов і рішень уряду та управління, пов'язаних із наданням публічних послуг.

Державне управління та публічне адміністрування є підвидами соціального управління, де основними елементами є суспільство й публічна влада, а саме об'єктом публічного адміністрування є суспільство [49, с. 45]. Згідно з поглядами К.В. Бондаренко, об'єктом публічного адміністрування є специфічна система, яка включає соціально-організоване суспільство, відносини усередині суспільства та правові стани [50, с. 2].

У контексті адміністрування у сфері нацбезпеки важливо враховувати такі закономірності, як цілісність, цілеспрямованість, ієрархічність, комунікативність, упорядкованість, історичність, еквіфінальність та стабільність. Ці ознаки визначають функціонування системи публічного адміністрування у сфері національної безпеки.

Закон України «Про національну безпеку України» визначає правову основу державної політики у сферах національної безпеки й оборони, включаючи Конституцію, закони України, міжнародні договори та інші нормативно-правові акти. Концепція розвитку сектору нацбезпеки і оборони України наголошує важливу роль суспільства у розвитку цього сектору, зокрема створення правових, організаційних умов для залучення

громадських організацій і громадян, ефективного громадського контролю та участі громадських організацій у підвищенні готовності сектору нацбезпеки й оборони [39].

Стратегія національної безпеки України, прийнята у 2020 році, визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку як найвищу соціальну цінність в Україні [51]. Реалізація цієї мети є головною метою державної політики національної безпеки. Таким чином, забезпеченню безпеки людини, суспільства та держави відводиться пріоритетна роль у секторі безпеки України.

У визначенні термінів «сектор національної безпеки» та «сектор безпеки та оборони» у сфері публічного адміністрування важливо відзначити, що в Законі України «Про національну безпеку України» зазначено тільки другий термін. Сектор безпеки і оборони, згідно з цим законом, представляє собою систему органів державної влади, Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних установ спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту та оборонно-промислового комплексу, призначеної захищати національні інтереси України від загроз. Сектор безпеки і оборони складається з чотирьох взаємопов'язаних складників: сил безпеки, сил оборони, оборонно-промислового комплексу та громадян та громадських об'єднань, що добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки.

Згідно з науковими джерелами, термін «сектор національної безпеки» може бути визначений як система органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості, що реалізують державну політику у сфері забезпечення національної безпеки держави [52, с. 43].

Доречи, цю ж точку зору підтримує і О.В. Длугопольський, який розглядає діяльність щодо забезпечення безпеки у двох вимірах: горизонтальному та вертикальному, що охоплює політичну, військову, економічну, інформаційну, науково-технічну безпеку [53, с. 196]. Отже,

можна виокремити два види публічного адміністрування сектору безпеки України: зовнішній та внутрішній.

Виходячи з вищезазначеного, термін «сектор національної безпеки» може бути визначений як система органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості, спрямована на реалізацію державної політики у сфері забезпечення національної безпеки держави. Цей сектор включає горизонтальний та вертикальний аспекти забезпечення безпеки, що охоплюють політичну, військову, економічну, інформаційну, науково-технічну безпеку. Головною метою сектору нацбезпеки є захист національних інтересів держави від різноманітних загроз і забезпечення безпеки громадян та суспільства.

Сутність публічного інтересу, визначеного в наукових джерелах, полягає у сукупності потреб, які визнаються державою і реалізуються через засоби публічного управління, сприяючи захисту прав і свобод людини. Національні інтереси України включають в себе цілісні публічні інтереси.

Згідно з Законом України «Про національну безпеку України», національні інтереси охоплюють державний суверенітет, територіальну цілісність, демократичний лад, сталий розвиток економіки, громадянське суспільство, інтеграцію в європейський простір та інші аспекти.

В Стратегії національної безпеки України визначені пріоритети національних інтересів, такі як відстоювання незалежності, відновлення територіальної цілісності, суспільний розвиток, захист прав громадян і євроатлантична інтеграція. Отже, реалізація публічних інтересів у секторі безпеки України пов'язана зі забезпеченням цих національних інтересів. Загалом, публічні інтереси в секторі безпеки України пов'язані із захистом національних інтересів, визначених як важливі аспекти для життя людини, суспільства та держави.

Отже, національний інтерес у сфері національної безпеки можна визначити як сукупність стратегічних цілей та пріоритетів, які визнаються державою як ключові для забезпечення її життєздатності, захисту прав і

свобод громадян, а також для забезпечення стабільності та розвитку. В контексті України національні інтереси включають державний суверенітет, територіальну цілісність, демократичний лад, сталий розвиток економіки, громадянське суспільство та інтеграцію в європейський простір. Такий підхід до розуміння національного інтересу в сфері національної безпеки передбачає спрямування стратегічних завдань на забезпечення стійкості та життєздатності держави, а також на захист прав і свобод громадян, враховуючи її активну участь у міжнародному співтоваристві.

Щодо носіїв публічних внутрішніх та зовнішніх інтересів у сфері національної безпеки України, ми поділяємо позицію Л.О. Золотухіної. Зокрема, вчена вважає основними носіями публічних внутрішніх інтересів у цьому контексті такі суб'єкти: Український народ, суспільство, територіальні громади, об'єднання громадян, держава Україна, українці, українська нація, юридичні особи України, а також індивіда як громадянина. Авторка стверджує, що носіями публічних зовнішніх інтересів у цьому контексті є Український народ, територіальні громади України, об'єднання громадян, держава Україна, українці, українська нація, юридичні особи України, іноземні громадяни, іноземні держави, а також іноземні та міжнародні організації [54, с. 246].

У межах започаткованої дискусії щодо дослідження загальнотеоретичного виміру елементів реалізації публічного адміністрування в секторі національної безпеки, доцільно звернути увагу на поширеність тлумачень категорії «національна безпека».

Категорія «національна безпека» виникла як аспект зовнішньополітичної концепції та є винятково американським створенням. Уперше цей термін було введено на державному рівні у 1904 році у повідомленні тодішнього президента США Теодора Рузвельта конгресу, де він аргументував необхідність приєднання до зони Панамського каналу з погляду національної безпеки [55, с. 17]. З того часу національна безпека стала предметом досліджень у політичній науці, а потім, коли цей термін

увійшов у нормативно-правові акти, - у юридичній науці та інших галузях суспільних наук.

Щодо американської концепції національної безпеки, вона базується на теорії «національних інтересів», і саме з цієї теорії виникає модель, де національна безпека розглядається як частина загальних національних інтересів. Ця модель отримала широке визнання і була запропонована спочатку американцем У. Липпманом, а також вивчена іншими дослідниками, такими як Б. Броуді, М. Гальперін, Г. Кан, Г. Кіссінджер, Г. Ласвел, Г. Моргентау [55, с. 53].

У світлі цього С. Крук визначає два підходи до розуміння національної безпеки: перший, який розглядає національну безпеку в контексті національних інтересів, та другий, який враховує базисні цінності суспільства [56, с. 36]. За першим підходом національна безпека тлумачиться як захищеність національних інтересів, що включає ступінь захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, в тому числі довкілля, від внутрішніх і зовнішніх загроз. Це досягається через цілеспрямовану діяльність органів влади та громадянського суспільства для гарантування прав людини, їхнього прогресивного розвитку та стабільності конституційного ладу.

Прихильники другого підходу, такі як Д. Беззубов, визначають національну безпеку як захищеність самої держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечуючи стійкість до негативного впливу ззовні та створюючи умови для розвитку суспільства та нормального існування громадян [57, с. 47–48]. Тобто, національна безпека держави полягає в захисті умов існування держави, суспільства та окремих громадян, що є необхідною передумовою для реалізації національних інтересів і цілей.

У цьому контексті слід врахувати зауваження С. Шеньо, який підкреслює необхідність акцентування у визначенні поняття національної безпеки України на утвердженні та забезпеченні становища українського народу як суб'єкта політичної влади та рівноправного учасника міжнародних

відносин. Це включає захист життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, усунення загроз національним інтересам, цінностям та способу життя. Такий стан захищеності забезпечує стійке існування, саморозвиток, прогрес та нейтралізацію внутрішніх і зовнішніх загроз [58, с. 22–24].

У контексті енциклопедичного визначення, національна безпека визначається як здатність країни зберігати свій суверенітет і виступати як незалежний суб'єкт міжнародних відносин, утримуючи політичні, економічні, соціальні та інші основи суспільного життя [59, с. 489]. Альтернативно, можна визначити національну безпеку як захищеність життєво важливих інтересів особи, держави і суспільства, включаючи державні кордони, територіальну цілісність, суспільно-політичний устрій, культурні цінності та всі аспекти, які становлять основу матеріального і духовного життя країни, у відповідності до внутрішніх і зовнішніх загроз [60, с. 386].

Щодо суті національної безпеки держави як об'єкта публічного адміністрування, В.Г. Мосейко розглядає його як систему суспільно-правових відносин, які виникають, розвиваються або припиняються у зв'язку з необхідністю досягнення та забезпечення стану захищеності держави, суспільства, людини і громадянина. Ці відносини включають інтереси та цінності особи, гарантовані їм права і свободи, такі як державний суверенітет, конституційний лад, територіальна цілісність, економічний, науково-технічний, оборонний потенціал держави та інші, захист від внутрішніх і зовнішніх загроз і небезпек. Метою цих відносин є попередження та нейтралізація негативного впливу цих загроз і небезпек з метою реалізації національних інтересів, цілей і досягнення сталого розвитку суспільства. Ці відносини потребують адміністративно-правової охорони та захисту та регулюються нормами адміністративного права. [61, с. 3].

К.В. Бондаренко визначає національно-безпекову сферу як об'єкт публічного адміністрування, розглядаючи її як комплексну область, що

охоплює систему суспільних відносин та правові стани, що виникають в сфері забезпечення існування та ефективного функціонування Української держави. В цій сфері публічне адміністрування здійснює вплив на суспільство та державу через визначені суб'єкти [50, с. 2].

За думкою С.О. Шергіна [62, с. 6], національна безпека володіє особливими рисами, які включають:

1. Незалежність: Держава має здатність здійснювати свою внутрішню та зовнішню політику незалежно від інших країн, враховуючи власні національні інтереси. Це включає самостійне вирішення питань державного устрою, ефективне використання національних ресурсів та установа рівноправних відносин з іншими країнами.

2. Стійкість і стабільність: Національна безпека забезпечує міцність та збалансоване функціонування всіх підсистем суспільства. Система національної безпеки повинна витримувати, стримувати та нейтралізувати впливи дестабілізуючих чинників, як внутрішніх, так і зовнішніх. Також важливо зберігати баланс інтересів між державами на міжнародній арені та захищати власні інтереси за необхідності.

3. Здатність до саморозвитку і прогресу: Національна безпека сприяє усуненню перешкод для динамічного розвитку держави, суспільства та особистості. Важливим є створення сприятливого клімату для постійної модернізації, удосконалення та розвитку країни.

Підсумовуючи погляди науковців на визначення змісту «національна безпека», нами виокремлено основну спільність у всіх визначеннях, а саме те, що досягнення національної безпеки вимагає інтеграції внутрішніх та зовнішніх аспектів політики, створення державної та недержавної систем забезпечення національної безпеки, вжиття різних заходів для збереження суверенітету, фізичної цілісності й території. Важливо також досягти балансу інтересів суспільства, держави та громадян. Врахування цих аспектів є необхідною умовою для ефективного забезпечення національної безпеки, адже вона визначається як системне та багатогранне явище.

У даному контексті ми віддаємо перевагу широкому тлумаченню поняття, яке пропонує О.С. Власюк. Згідно з його поглядами, національну безпеку України слід сприймати як засіб самозбереження українського народу, який досяг ступеня організації у формі незалежної держави. Це поняття також розглядається як механізм, що забезпечує його вільне існування та саморозвиток, надійний захист від зовнішніх та внутрішніх загроз. Автор правильно відзначає, що національну безпеку України можна визначити як систему гарантій, які мають державно-правовий та суспільний характер, щодо стабільності життєдіяльності та розвитку українського народу в цілому, а також кожного громадянина зокрема. Ця система спрямована на захист їхніх основних цінностей і законних інтересів, а також джерел духовного та матеріального розвитку від можливих реальних і потенційних, як внутрішніх, так і зовнішніх загроз [5, с.25].

На наш погляд саме таке трактування терміну «національна безпека», надане О.С. Власюк, є найбільш слушним в сьогоденних умовах повномасштабної війни РФ в Україні.

Отже, ґрунтуючись на аналізі та узагальненні теоретико-правових підходів до визначення сутності та особливостей національної безпеки, пропонуємо власне визначення сутності національної безпеки як об'єкта публічного адміністрування.

Національна безпека як об'єкт публічного адміністрування – це захищеність життєважливих інтересів людини, суспільства і держави від явищ, тенденцій і чинників, що унеможливають або ускладнюють (можуть унеможливити або ускладнити) реалізацію державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, прогресивного демократичного розвитку держави, збереження національних цінностей, сталого розвитку національної економіки та громадянського суспільства, створення безпечних умов для життєдіяльності, забезпечення добробуту громадян і підвищення якості життя населення, що досягається через систему адміністративно-правового забезпечення держави у сфері

підготовки до збройного захисту та його реалізації в разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Підводячи підсумок вищевикладеного, можна зробити висновок, що сектор безпеки відіграє ключову роль у формуванні, утриманні та сприянні розвитку держави. Це основний фундамент, який відповідає за національну безпеку, територіальну цілісність, захист приватних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також за збереження основних цінностей держави.

З свого боку, суб'єкти публічно-правової діяльності виступають як один з основних компонентів системи забезпечення національної безпеки і, відповідно, визначають основні функції держави. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади, правоохоронні органи, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання та громадян – всі вони є необхідними складовими частинами системи суб'єктів, які гарантують національну безпеку нашої держави. Крім того, стан кожного окремого суб'єкта є критичним для забезпечення повноцінного функціонування держави.

Оскільки суспільні відносини піддаються постійним змінам, а разом із змінами виникає необхідність проаналізувати публічно-правовий статус суб'єктів забезпечення національної безпеки.

Висновки до Розділу 1

Надано визначення концепту «публічне адміністрування у сфері національної безпеки» - система управлінських процесів, інституційних структур та заходів, спрямованих на забезпечення безпеки держави в різних сферах, таких як оборона, економіка, соціальна політика та інші, що включає в себе заходи, проведені державними органами, військовими та правоохоронними структурами, та іншими відповідальними установами для виявлення, аналізу та нейтралізації загроз національним інтересам. Реалізація стратегій, політик та програм спрямована на підтримку та зміцнення національної безпеки.

Зроблено висновок, що публічне адміністрування у сфері національної безпеки може розглядатись у вузькому та широкому значеннях. Вузьке значення публічного адміністрування в сфері національної безпеки: включає в себе конкретні адміністративні та управлінські заходи, спрямовані на запобігання, виявлення та протидію конкретним загрозам національній безпеці. Це може включати розробку та впровадження стратегій безпеки, координацію заходів з певних сфер (військова, економічна, інформаційна), а також реагування на непередбачені ситуації. Широке значення публічного адміністрування в сфері національної безпеки: включає в себе комплексний підхід до управління всіма аспектами життєдіяльності держави з метою забезпечення стійкості та витривалості суспільства. Це охоплює різноманітні сфери, такі як економіка, соціальна політика, наука та технології, культура, транспорт і інші, які можуть впливати на загальну безпеку країни.

Зазначене вузьке та широке значення відображає різні підходи до управління національною безпекою, і обидва аспекти можуть бути важливими залежно від конкретних умов і завдань, які стоять перед країною. Такий комплексний підхід враховує не лише військові аспекти, а й всі сфери

суспільного життя, що стає все більш актуальним в умовах сучасних загроз і викликів.

Аргументовано, що публічне адміністрування у сфері національної безпеки має додержуватися універсальних принципів та високих стандартів, що стосуються як внутрішньої, так і міжнародної діяльності, для забезпечення ефективності, прозорості та відповідальності.

Досліджено теоретичні аспекти впровадження публічного адміністрування в сектор національної безпеки України. Термін «сектор національної безпеки» визначено як систему органів влади, місцевого самоврядування та громадськості, що втілює державну політику в гарантуванні національної безпеки. Цей сектор включає горизонтальні та вертикальні аспекти безпеки, такі як політична, військова, економічна, інформаційна, науково-технічна безпека. Його головною метою є захист національних інтересів та гарантування безпеки громадян і суспільства.

У сфері національної безпеки під "національним інтересом" розуміють стратегічні цілі та завдання, спрямовані на забезпечення стійкості та життєздатності держави, захист прав і свобод громадян, а також її участь у міжнародному співтоваристві.

Запропоноване власне визначення дефініції національна безпека як об'єкта публічного адміністрування - захищеність життєважливих інтересів людини, суспільства і держави від явищ, тенденцій і чинників, що унеможливають або ускладнюють (можуть унеможливити або ускладнити) реалізацію державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, прогресивного демократичного розвитку держави, збереження національних цінностей, сталого розвитку національної економіки та громадянського суспільства, створення безпечних умов для життєдіяльності, забезпечення добробуту громадян і підвищення якості життя населення. Це досягається через систему адміністративно-правового забезпечення держави у сфері підготовки до збройного захисту та його реалізації в разі збройної агресії або збройного конфлікту.

РОЗДІЛ 2

СУБ'ЄКТНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

2.1. Класифікація суб'єктів забезпечення національної безпеки держави: адміністративно-правовий статус та компетенція

Ключовим елементом в системі реалізації державної політики щодо нацбезпеки України є суб'єкти публічної адміністрації, які включають у себе державні та недержавні структури публічної влади. Різні автори розглядають категорію «публічна адміністрація» з різних поглядів. Наприклад, І. Патерило визначає публічну адміністрацію як сукупність суб'єктів права, що, виконуючи публічні функції, реалізують свої або делеговані повноваження в управлінській сфері [6].

Оскільки нацбезпека охоплює широкий спектр питань, її ефективне забезпечення вимагає спеціалізованої системи суб'єктів, тому що серед них є і державні органи, і правоохоронні структури, і представники громадянського суспільства тощо. Наприклад, О. Резнікова розглядає суб'єкти нацбезпеки як органи державної влади, інститути громадянського суспільства, громадян та інші структури, які захищають національні цінності та інтереси від загроз зовні та всередині країни [7, с. 37].

Оскільки діяльність цих суб'єктів має публічно-правовий характер, можна визначити наявність системи суб'єктів публічної адміністрації для забезпечення нацбезпеки. Ця система включає органи законодавчої, виконавчої та судової влади, правоохоронні органи, органи місцевого самоврядування, а також громадян та громадських об'єднань, які взаємодіють для ефективного забезпечення нацбезпеки України.

Основні риси суб'єктів публічної адміністрації, які взаємодіють у механізмі реалізації державної політики забезпечення нацбезпеки України, включають публічно-правовий статус та організаційно-структурний характер

їх діяльності. Це підтверджено висловами вчених-адміністративістів, таких як В. Колпаков та С. Карабін.

Стан суспільних відносин у конкретній сфері життєдіяльності, який може мати матеріальний або нематеріальний вираз, суттєво впливає на організацію та структурний розподіл суб'єктів публічної адміністрації в контексті реалізації державної політики забезпечення нацбезпеки. Врегулювання адміністративно-правових відносин у цій сфері вимагає чіткого розподілу повноважень між суб'єктами публічної адміністрації для ефективного виконання завдань.

Системна класифікація суб'єктів забезпечення нацбезпеки вирішує це завдання, допомагаючи визначити та розмежувати повноваження державних органів у сферах нацбезпеки і оборони. Згідно з Законом України «Про національну безпеку», це також сприяє інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів та формувань, що стосуються нацбезпеки.

Наявність правового статусу та організаційно-структурний аспект діяльності суб'єктів публічної адміністрації в системі реалізації стратегії державної політики з нацбезпеки України утворює підґрунтя для визначення критеріїв класифікації. Проведення такої класифікації суб'єктів, які відповідають за забезпечення нацбезпеки, є важливим для досягнення високих стандартів у цій сфері.

У вітчизняних адміністративних дослідженнях спроби класифікації суб'єктів забезпечення нацбезпеки вже існують. С. Чумаченко визначає критерії, які можна використовувати для такої класифікації, а саме: об'єм повноважень та компетенцій у сфері нацбезпеки, характер цих повноважень, рівень управлінського забезпечення, роль і важливість діяльності, спеціалізація та об'єкт забезпечення нацбезпеки, місце та географія розподілу повноважень [9, с. 20].

Мосейко А.Г. виділяє основні види суб'єктів, які забезпечують національну безпеку, та класифікує їх за різними критеріями:

1. Залежно від повноважень у сфері нацбезпеки: загальні (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та інші) і спеціальні (Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Рада нацбезпеки та оборони України, Національна гвардія України і т.д.).

2. За характером повноважень: суб'єкти, які мають державно-владні повноваження відносно інших суб'єктів забезпечення нацбезпеки; ті, яким делегуються державно-владні повноваження; та ті, яким не надаються владно-розпорядчі повноваження відносно інших суб'єктів.

3. За рівнем управлінського забезпечення: суб'єкти стратегічного (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Рада нацбезпеки та оборони України), тактичного (міністерства, відомства і центральні органи влади) та оперативного (органи Служби безпеки України, Національної гвардії України, Національної поліції і т.д.) забезпечення.

4. За роллю та важливістю діяльності: основні (Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Рада нацбезпеки та оборони України, Національна гвардія України, Національна поліція України і інші) і допоміжні (громадські об'єднання, міжнародні організації в сфері безпеки і т.д.).

5. За спеціалізацією діяльності та об'єктом забезпечення безпеки: суб'єкти інформаційної, екологічної, техногенної безпеки, правоохоронні органи та інші.

6. За місцем та географією розподілу повноважень: загальнодержавні, регіональні, місцеві.

Кобко Є.В. визначив наступні критерії для класифікації суб'єктів забезпечення нацбезпеки:

1. За специфікою правосуб'єктності їх можна розподілити на:

а) Суб'єкти загальної компетенції, до яких входять органи, чії повноваження охоплюють забезпечення нацбезпеки, а також інші аспекти

суспільного життя (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів, органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації та інше);

б) Суб'єкти спеціальної компетенції, головні повноваження яких зосереджені на забезпеченні нацбезпеки на галузевому та міжгалузевому рівні (Президент України, Рада нацбезпеки та оборони, Міністерство оборони та інше).

2. За специфікою адміністративно-правового регулювання ці суб'єкти поділяються на:

а) суб'єкти, у яких є владні повноваження щодо адміністративно-правового регулювання питань, пов'язаних із забезпеченням нацбезпеки;

б) суб'єкти, які виконують роль носіїв повноважень з втілення рішень адміністративно-правового управління у сфері нацбезпеки.

Визнаючи вагомість зусиль авторів у вирішенні даного питання, ми, пропонуємо власний підхід до класифікації суб'єктів у механізмі втілення державної політики забезпечення нацбезпеки України.

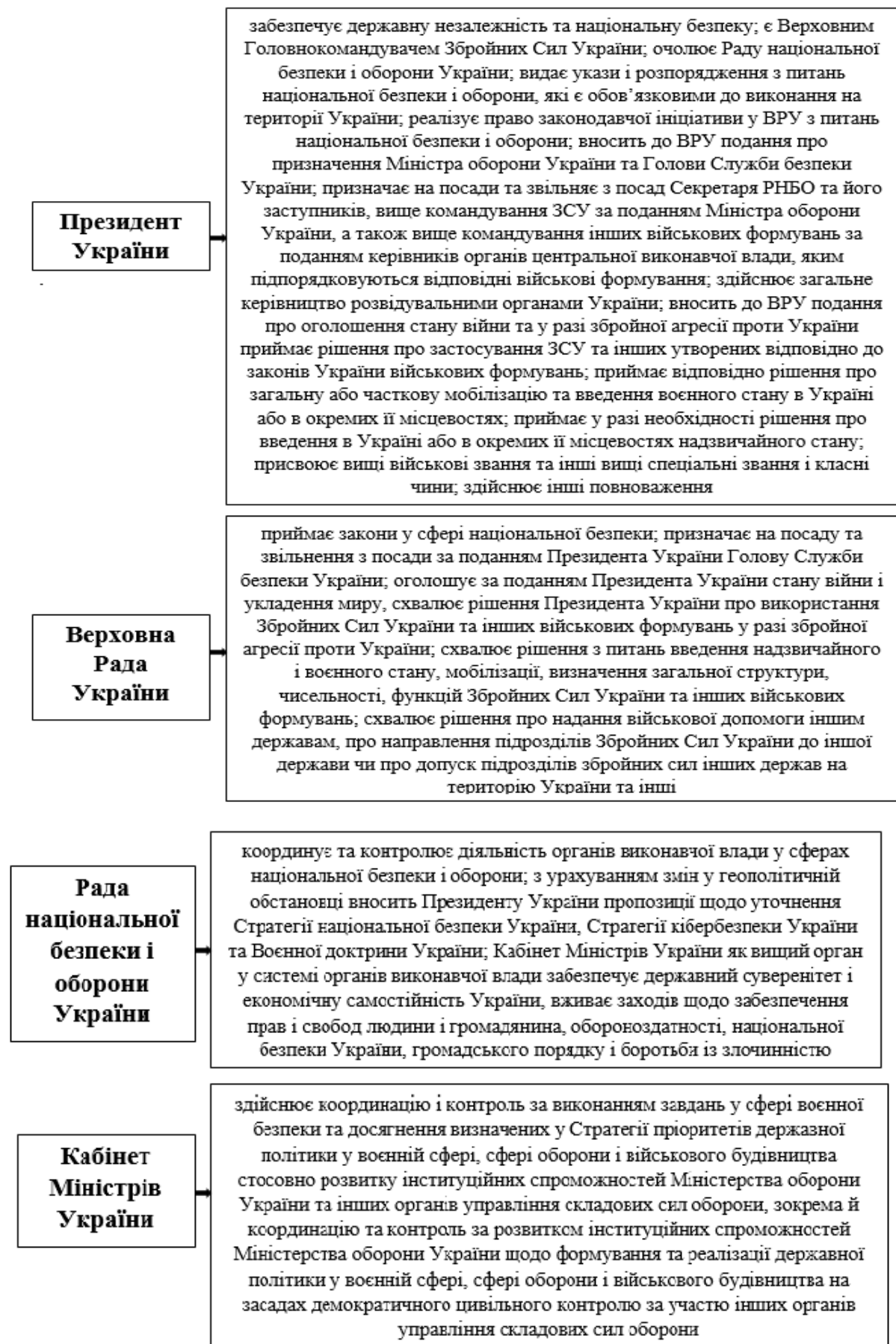
Цей підхід базується на класифікації суб'єктів публічного адміністрування у сфері нацбезпеки за різними видами компетенції, що визначає чіткі ролі та функції кожного органу у системі нацбезпеки України, а саме:

1. Суб'єкти публічного адміністрування загальної компетенції: органи, які забезпечують керівництво всіма або більшістю аспектів нацбезпеки (рис.1).

2. Суб'єкти публічного адміністрування галузевої (спеціальної) компетенції: органи, які здійснюють керівництво окремими напрямками забезпечення нацбезпеки (рис. 2).

3. Суб'єкти публічного адміністрування міжгалузевої (змішаної) компетенції: інституції, які здійснюють міжгалузеве регулювання, координацію та виконують контрольно-наглядові функції (рис. 3).

4. Суб'єкти публічного адміністрування з делегованою компетенцією (рис.4).

Ри

с.1 Суб'єкти публічного адміністрування загальної компетенції [63-65]

Рис. 2 Суб'єкти публічного адміністрування галузевої (спеціальної) компетенції [66-73]

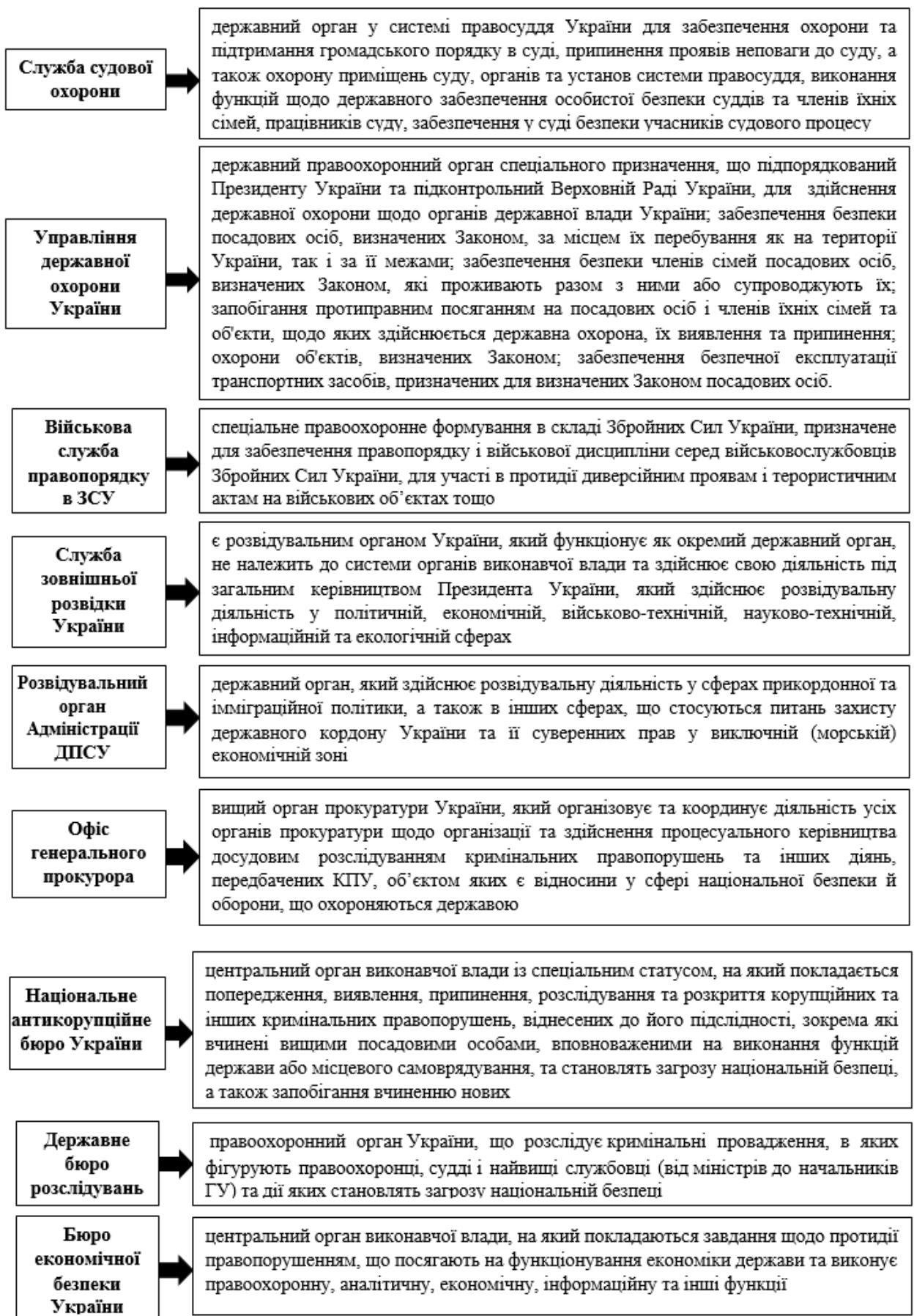

Рис. 3 Суб'єкти публічного адміністрування міжгалузевої (змішаної) компетенції

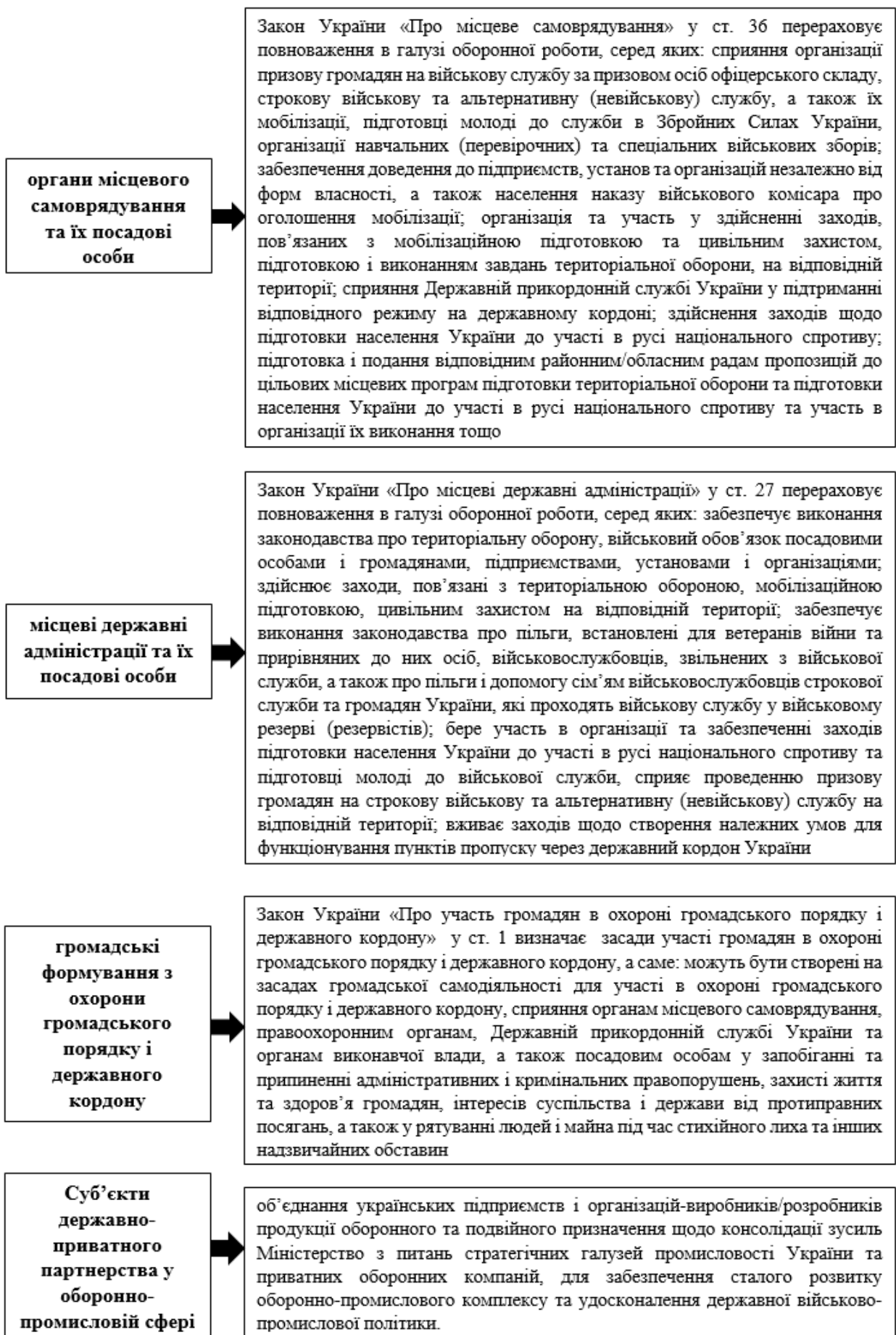

Рис 4 Суб'єкти публічного адміністрування з делегованою компетенцією [74-77]

Запропонована автором класифікація передбачає розмежування суб'єктів публічного адміністрування залежно від обсягу й характеру компетенції, закріплених у правосуб'єктному законодавстві: на суб'єктів публічного адміністрування загальної компетенції; на суб'єктів публічного адміністрування галузевої (спеціальної) компетенції; на суб'єктів публічного адміністрування міжгалузевої (змішаної) компетенції; на суб'єктів публічного адміністрування з делегованою компетенцією.

Запропонована класифікація за компетенційним критерієм відображає місце та роль розглянутих суб'єктів публічного адміністрування в системі забезпечення нацбезпеки держави.

Суб'єкти публічного адміністрування загальної компетенції в основному, є політичними суб'єктами, що здійснюють керівництво різними напрямками нацбезпеки. Тобто це керівники та керівні апарати на відповідних рівнях, які утворюють управляючу підсистему системи органів у сфері нацбезпеки.

Суб'єкти публічного адміністрування галузевої (спеціальної) компетенції відповідають за керівництво конкретними напрямами забезпечення національної безпеки.

Суб'єкти публічного адміністрування міжгалузевої (змішаної) компетенції – це державні органи, які відповідно до норм чинного законодавства наділені повноваженнями щодо реалізації функцій, спрямованих на вирішення завдань щодо попередження, усунення, протидії та подолання наявних чи потенційних загроз національним інтересам держави та діяльність яких утворює допоміжну ланку системи національної безпеки.

Суб'єкти публічного адміністрування з делегованою компетенцією – це інституції, чії дії безпосередньо або опосередковано пов'язані з забезпеченням національної безпеки.

Важливо відзначити, що деякі суб'єкти публічного адміністрування можуть спільно вирішувати завдання або мати розширене коло повноважень, що перетинається з іншими.

Останні події на території України переконливо свідчать про необхідність для будь-якої країни, яка прагне розвиватись та захищати свої інтереси, активно докладати зусиль для забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності. Діяльність держави в напрямку підтримки нацбезпеки та незалежності стає особливо важливою в цьому контексті.

Ефективність державної діяльності забезпечення нацбезпеки напрямку впливає на повноцінне забезпечення матеріальними та фінансовими ресурсами Збройних Сил України, які відстоюють кордони та територію держави від наявної загрози зі стороною російських загарбників.

Діяльність держави в сфері нацбезпеки обумовлена функціонуванням системи суб'єктів публічного адміністрування, у компетенцію яких входять повноваження щодо забезпечення нацбезпеки. Таким чином, забезпечення нацбезпеки суб'єктами публічного адміністрування повинно розглядатися як ключова функція держави.

Система суб'єктів публічного адміністрування, яка здійснює заходи забезпечення нацбезпеки України, включає органи законодавчої, виконавчої та судової влади, правоохоронні органи, органи місцевого самоврядування, а також громадян і громадських об'єднань, що добровільно беруть участь у забезпеченні нацбезпеки України.

Важливо зауважити, що в умовах кризи або загрози для українського суспільства будь-який суб'єкт публічно-правової діяльності може стати складовою механізму забезпечення нацбезпеки. У цьому випадку основними характеристиками суб'єктів публічного адміністрування у механізмі реалізації державної політики забезпечення нацбезпеки є їхні публічно-правовий статус та організаційно-структурний характер діяльності.

Важливим аспектом є той факт, що суб'єкти публічного адміністрування можуть об'єднувати зусилля та взаємодіяти в умовах

викликів і загроз, спільно працюючи на благо нацбезпеки. Узгоджена діяльність цих суб'єктів сприяє ефективному вирішенню завдань, пов'язаних з усуненням чи запобіганням потенційних загроз національним інтересам держави.

Надійне функціонування механізму забезпечення нацбезпеки включає в себе не тільки державні структури, але й широкий учасницький вектор, що враховує активну роль громадян та громадських об'єднань у вирішенні важливих завдань нацбезпеки.

Зазначена взаємодія суб'єктів публічного адміністрування може бути визнана ключовим елементом стабільності та суверенітету країни. У контексті викликів і загроз сучасності, коли безпека є невід'ємною частиною національного розвитку, важливо продовжувати удосконалювати механізми та сприяти спільній дії суб'єктів публічного адміністрування для досягнення мети – забезпечення нацбезпеки і протистояння внутрішнім та зовнішнім викликам.

2.2. Організаційний механізм забезпечення національної безпеки України як об'єкт управління цілеспрямованого впливу

Система нацбезпеки відображає ефективність механізмів управління ризиками та загрозами в різних сферах діяльності українського суспільства. Таким чином, механізм забезпечення нацбезпеки України повинен включати правові, організаційно-технічні та економічні методи захисту держави.

Організаційне забезпечення нацбезпеки є частиною загальної категорії - державного управління, що об'єднує організаційні та правові заходи суб'єктів забезпечення нацбезпеки. Організаційні заходи виступають вторинними порівняно з функціями суб'єктів забезпечення нацбезпеки, але при цьому вони мають спільну спрямованість. Загалом, система державного управління в сфері національної безпеки включає правові та організаційні аспекти, орієнтовані на виконання завдань у внутрішній та зовнішній

політиці, спрямованих на зміцнення обороноздатності, забезпечення безпеки та захисту інтересів України [78, с. 77].

Розглянемо ті організаційні принципи, які визначає чинне законодавство для забезпечення національної безпеки держави.

Згідно із Законом України «Про національну безпеку України», визначаються повноваження керівництва (Президента України) та суб'єктів, що належать до сектору безпеки і оборони. Зокрема, аналізуючи положення цього Закону, можна виділити організаційні заходи, які покладено на Президента України як гаранта національної безпеки. Серед них варто визначити інформаційно-організаційну групу, яка спрямована на звернення до громадськості та подання щорічних та позачергових звітів до Верховної Ради України щодо внутрішнього та зовнішнього становища України. Крім того, до організаційно-кадрових заходів входить внесення подань до Верховної Ради України щодо призначення Міністра оборони України та Голови Служби безпеки України [78, с. 77]. Варто зауважити, що зазначені повноваження є лише частковим відображенням обсягу функцій Президента, акцентуючи увагу саме на організаційних аспектах.

Основним органом, відповідальним за забезпечення національної безпеки держави, що було зазначено у попередньому розділі, є Міністерство оборони України. Розглядається важливим надати докладну увагу тим повноваженням, які відображають організаційні принципи його функціонування. За аналізом Положення про Міністерство оборони можна виділити кілька груп організаційних повноважень, які становлять основу організаційних принципів забезпечення національної безпеки Міністерством оборони.

По-перше, це фінансово-матеріальна організація діяльності Міністерства оборони, що включає такі підгрупи: 1) фінансове забезпечення оборонного сектору, яке включає участь у формуванні оборонного бюджету та забезпечення функціонування Збройних Сил; контроль за бухгалтерським обліком та складанням фінансової звітності; 2) матеріальне забезпечення

організації діяльності Збройних Сил України, яке охоплює забезпечення дотримання вимог законодавства щодо запасів матеріальних цінностей, постачання озброєння та військової техніки, їх технічна підтримка, ремонт та модернізація, а також ефективне управління матеріальними, фінансовими та іншими ресурсами. Ці організаційні заходи покликані забезпечити надійне функціонування та високу готовність Збройних Сил для виконання завдань з національної безпеки [69].

Вдруге, кадрова організація Міністерства оборони, включаючи такі напрямки:

1. Мобілізаційний напрямок:

- Контроль за мобілізаційною готовністю Збройних Сил та підготовкою підприємств до виконання мобілізаційних завдань.

- Подання пропозицій щодо структури військового резерву та контроль за військовим обліком громадян.

2. Навчально-підготовчий напрямок:

- Встановлення вимог до військових навчальних закладів та затвердження їх статутів.

- Контроль за дотриманням вимог до якості підготовки військових фахівців.

3. Кадрово-методичний напрямок:

- Затвердження номенклатури посад для військовослужбовців та переліку військових посад для цивільних осіб.

- Встановлення співвідношення чисельності осіб офіцерського складу та строки перебування на посадах.

4. Напрямок забезпечення службової кар'єри:

- Визначення порядку направлення на навчання та проведення атестації військовослужбовців.

- Встановлення умов заміщення військових посад цивільними особами та військовослужбовцями-жінками.

5. Соціально-забезпечувальний напрямок:

- Організація санаторно-курортного лікування військовослужбовців та ветеранів військової служби.
- Здійснення медичного забезпечення Збройних Сил та організація реабілітаційних заходів [69].

У третьому напрямку, інформаційна організація включає наступні сфери:

1. Інформаційно-аналітичні: проведення постійного моніторингу інформаційного середовища для виявлення потенційних та реальних інформаційних загроз у сфері оборони.

2. Інформаційно-суспільні (публічно-інформативні): заснування телерадіоорганізацій та участь у їх діяльності та забезпечення об'єктивного та своєчасного інформування вищих органів влади та громадськості.

3. Інформаційно-методичні: організація планування та методологічне, методичне, наукове, фінансове, та матеріально-технічне забезпечення заходів мобілізаційної підготовки та мобілізації у Збройних Силах.

4. Інформаційно-наукові: визначення пріоритетних напрямків розвитку наукової та науково-технічної діяльності у військовій сфері та координація діяльності наукових установ, які входять до сфери управління Міноборони.

5. Обліково-документальні: визначення порядку черговості проходження військової служби та формування документів, пов'язаних з особовим складом.

6. Інформаційно-збережувальні: реалізація державної політики у сфері охорони державної таємниці та здійснення заходів з технічного захисту інформації для потреб Міноборони та інших відомств [69].

Отже, визначені організаційні повноваження конкретизують ключові напрямки впорядкування функцій Міністерства оборони як суб'єкта, що забезпечує національну безпеку держави. Подібні повноваження, в різній мірі, є характерними для більшості органів, які виконують роль центральних органів виконавчої влади в забезпеченні національної безпеки держави. Розгляд організаційних засад за вказаними групами дозволяє розуміти

значення та функцію цих засад в контексті забезпечення національної безпеки.

Зазначене виділяє важливість забезпечення інформаційного обігу суб'єктів, що мають відповідальність за національну безпеку. Інформаційна складова організаційних засад стає обов'язковою умовою функціонування суб'єктів, що відповідають за національну безпеку, орієнтована на обробку та використання інформації відповідно до законодавства, регламентуючого доступ до інформації та державну таємницю.

Наступним аспектом організаційного механізму, що забезпечує національну безпеку, є кадрове забезпечення. А. Мосумова визначає кадрове забезпечення як сукупність заходів, спрямованих на формування та управління чисельністю та якістю працівників, їх адаптацію, мотивацію, навчання, оцінювання та розвиток для досягнення ефективності виконання завдань установи чи організації. З економічної точки зору, кадрове забезпечення можна визначити як відповідність між кількісним та якісним потенціалом праці, що користується попитом на ринку праці, і функціонуванням установ та організацій, що забезпечують технології підготовки та відбору персоналу [79, с. 44].

Кадрове забезпечення включає низку активних заходів, спрямованих на формування професійного складу суб'єктів, що відповідають за національну безпеку держави. Один з таких заходів – це відбір кандидатів для служби в органах безпеки. Наприклад, Закон України «Про Службу безпеки України» визначає, що громадяни України приймаються на конкурсній, добровільній чи договірній основі, якщо вони можуть ефективно виконувати службові обов'язки. Вимоги до кандидатів, зокрема щодо юридичної обізнаності, визначаються кваліфікаційно-нормативними документами, а особи, які претендують на службу, повідомляють про працюючих у схожих органах близьких осіб. Забороняється прийом осіб із кримінальними судимостями або адміністративними стягненнями за корупційні порушення [73].

Аналогічні вимоги і процедури встановлені для інших суб'єктів, зокрема поліції, де важливу роль відіграє конкурсна система та атестація поліцейських для забезпечення ефективної службової кар'єри та високого професійного рівня працівників.

Суттєвою частиною стратегії кадрового напрямку в організації забезпечення національної безпеки є забезпечення соціального захисту осіб, які виконують службу у складі суб'єктів забезпечення національної безпеки держави. Згідно з Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [80], соціальний захист військовослужбовців є системою правових і соціальних гарантій, що має за мету забезпечення реалізації їхніх конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб відповідно до специфіки службової діяльності, статусу в суспільстві та збереження соціальної стабільності у військовому середовищі. Що включає право на допомогу у разі втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, старості та в інших ситуаціях, передбачених законом.

Зазначимо, що норми Закону розповсюджуються на різні категорії осіб, включаючи військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, що служать на території України чи за її межами, військовозобов'язаних, резервістів, членів сімей військовослужбовців з інвалідністю, а також членів сімей загиблих, померлих чи пропавших безвісти військовослужбовців, та інших.

Підсумовуючи розгляд організаційно-кадрового механізму забезпечення національної безпеки держави, важливо відзначити, що кадрове забезпечення, як невід'ємна частина організаційних засад національної безпеки, націлене на створення необхідних умов для ефективного виконання завдань суб'єктами, відповідальними за національну безпеку держави. Що досягається залученням в організаційні структури системи суб'єктів національної безпеки професійних та кваліфікованих кадрів, стимулюванням їх до високоякісного виконання функціональних обов'язків, включаючи

створення умов для професійного зростання та забезпечення належних матеріальних умов праці та життєдіяльності. Крім того, це передбачає надання адекватного рівня соціального захисту.

Матеріально-фінансовий аспект організації забезпечення національної безпеки держави регулюється як законами, так і відповідними підзаконними нормативно-правовими актами. Згідно з Законом України «Про національну безпеку України», фінансування сектору безпеки і оборони здійснюється за рахунок та в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України на відповідний рік, а також інших законом не заборонених джерел. Загальна сума видатків на цей сектор повинна складати не менше 5% від обсягу внутрішнього валового продукту, із застосуванням не менше 3% на фінансування сил оборони. Рада національної безпеки і оборони України розглядає відповідні пропозиції щодо проекту Державного бюджету України, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони [39].

О. Левчук підкреслює, що розробка оборонного бюджету неможлива без стратегічного планування та розуміння воєнної стратегії. При ухваленні рішень, які впливають на обороноздатність армії, необхідно вимагати професійної оцінки ефективності розподілу та використання ресурсів, а також належної інформаційної підтримки конкретних цілей і завдань, на які спрямовуються оборонні видатки. Це гарантує вчасне вживання заходів для досягнення кінцевих цілей і забезпечує ефективну реалізацію оборонної реформи. Таким чином, оптимізація формування та раціональне виконання оборонного бюджету можливі за умови стабільного розвитку економіки та розумного індикативного планування його розміру, враховуючи оптимальні потреби Збройних Сил України та підвищення їх боєздатності. На сучасному етапі фінансове забезпечення Збройних Сил стало ключовим аспектом загальної військової політики держави [81, с. 63].

У сучасних умовах воєнного стану фінансування потреб Збройних Сил України, зокрема в озброєння та військову техніку (ОВТ), реалізується в рамках функціонування національної моделі бюджетного покриття, яка

ґрунтується на принципах використання різноманітних фінансових інструментів внутрішньої компенсації дефіциту, таких як інвестиційний ринковий та інфляційний механізми. Також використовується зовнішня мобілізація ресурсів через позичкові та приватизаційні засоби, а також використання позабюджетних неборгових джерел фінансування.

Хоча головним джерелом фінансування потреб Збройних Сил України, включаючи фінансування ОВТ, залишається бюджетне фінансування, потенційна здатність цього джерела викривати значні військові потреби залишається дуже критичною. Це підтверджується офіційною інформацією про виконання Державного бюджету України протягом 2021-2022 років. Традиційно основними внутрішніми джерелами формування фінансових ресурсів країни є податкові та митні платежі. Наприклад, у 2022 році до Державного бюджету України надійшло 55300 млн. дол. США, що на 15200млн дол. США, або на 37,8% більше ніж у 2021 році [82, с. 86].

Надзвичайні виклики, спричинені збройною агресією Росії проти України, вимагають значного збільшення обсягів державного фінансування для вирішення низки надзвичайно важливих завдань. Це призвело до різкого зростання дефіциту Державного бюджету України, який фактично у 2022 році становив 59,5% ВВП (18,6% очікуваного обсягу ВВП), в той час як на 2023 рік передбачено дефіцит у розмірі 20,6% очікуваного обсягу ВВП [82, с. 86].

Зважаючи на відсутність можливості створення прямого боргового навантаження на Державний бюджет, основним шляхом фінансування національних потреб, включаючи потреби Збройних Сил України, є залучення коштів з зовнішніх джерел.

У 2022 році зовнішніми джерелами фінансування було залучено 1,5 мільярда доларів США (26,9% доходів бюджету) від міжнародних партнерів, МФО та ЄС. Грантові програми та пільгові довгострокові зовнішні запозичення визначаються як найбільш пріоритетні форми зовнішнього фінансування.

Отже, аналіз основних джерел фінансування потреб Збройних Сил України, включаючи фінансування ОВТ, дозволяє систематизувати класифікаційні ознаки та види фінансових інструментів, які були використані для покриття витрат у 2022 році (табл. 1).

Джерела фінансування ЗСУ, мобілізовані упродовж 2022 року

Джерело фінансування	Сума залучення, млн грн.	Характеристика інструменту (змістова / кількісна)
Внутрішні джерела		
Запозичення, мобілізовані від розміщення військових облигацій внутрішньої державної позики	266900	Інвестиційний інструмент, розміщується виключно на внутрішньому фондовому ринку, обслуговується відповідно до умов розміщення
Запозичення, мобілізовані від розміщення військових облигацій	197200	Цільовий інвестиційний інструмент, використовується для підтримки державного бюджету, реалізується серед громадян, суб'єктів господарювання та іноземних інвесторів
Запозичення, мобілізовані від розміщення військових облигацій, придбаних НБУ	400030	Безпрецедентний цільовий монетарний інструмент, що має прямо виражений інфляційний наслідковий ефект. Застосовується в Україні на умовах законодавчого унормування діяльності НБУ виключно в період воєнного стану
Зовнішні джерела		
Запозичення, мобілізовані від міжнародних фінансових організацій	612200	МВФ – 2700 млн дол. США; ЄК – 7100 млн євро; МБРР, Міжнародна асоціація розвитку – 2500 млн дол. США; Європейський інвестиційний банк, Німецька кредитна установа, Японський банк міжнародного співробітництва – 1600 млн дол. США
Зовнішні запозичення, мобілізовані від країн партнерів	89500	Канада – 1900 млн дол. США; Італія – 200 млн дол. США; Нідерланди – 200 млн дол. США; Франція – 400 млн дол. США
Інші, визначені чинним законодавством джерела покриття	1700	Надходження від приватизації державного майна, плановий річний показник 8000 млн грн.

Окремо наголосимо, що з початком війни Україна стала справжнім феноменом волонтерства й благодійності. Сьогодні ефективним джерелом фінансування національних потреб виявилися благодійні внески, що

формується ініціативами та за рахунок економічних агентів та спрямовані на задоволення потреб національної оборони. Це додаткове джерело фінансування повністю відповідає нормам чинного законодавства та визначено як офіційне джерело для забезпечення потреб національної оборони держави, мобілізаційної підготовки та заходів з мобілізації Збройних Сил України [84, 85].

З моменту початку повномасштабної військової агресії з боку росії швидко розвивається інституційна складова мобілізаційної платформи благодійних внесків. На початок 2023 року в Україні зареєстровано 26 846 благодійних організацій (на 130% більше, ніж у відповідний період попереднього року). Крім того, за версією Forbes завдяки діяльності благодійників вдалося зібрати понад 63 мільярди гривень, що еквівалентно 4% доходів Державного бюджету України на 2022 рік [86].

Отже, фінансово-матеріальний аспект організаційного механізму забезпечення нацбезпеки держави спрямований на створення матеріальної можливості для реалізації функціональних завдань суб'єктів забезпечення національної безпеки. Це досягається шляхом забезпечення достатнього обсягу грошових коштів та матеріальних ресурсів для оптимального задоволення потреб цих суб'єктів відповідно до визначених цільових напрямків.

У висновках дослідження можна обґрунтувати, що організаційні засади забезпечення національної безпеки держави володіють такими характеристиками: 1) вони є необхідною частиною управлінської діяльності; 2) їхній спрямований характер націлений на досягнення єдиної мети – гарантування національної безпеки держави; 3) належна правова регламентація та реалізація створюють умови для ефективного виконання функціональних завдань суб'єктами забезпечення національної безпеки.

Отже, організаційний механізм забезпечення національної безпеки України як об'єкт управління цілеспрямованого впливу включає значну кількість компонентів та підсистем, які взаємодіють для досягнення єдиної

мети - забезпечення національної безпеки України (рис. 5). Основні складові організаційного механізму включають:

1. Цілі національної безпеки. Базовим для якої є національний інтерес у сфері нацбезпеки, який представляє собою сукупність стратегічних цілей, цінностей та завдань, які країна визнає як важливі для свого існування, безпеки та процвітання. Національний інтерес у сфері нацбезпеки охоплює різноманітні аспекти інтересів держави, включаючи, але не обмежуючись такими як: територіальна цілісність; політична стабільність; економічна безпека; суверенітет та незалежність; соціокультурна безпека та безпека населення.

2. Суб'єктно-об'єктні відносини: Взаємодія між суб'єктами публічного управління у сфері нацбезпеки (загальної, галузевої (спеціальної), міжгалузевої (змішаної) компетенції та суб'єктів з делегованою компетенцією) та об'єктами впливу (реальні та потенційні загрози, економічні та соціальні процеси), що визначає ефективність функціонування системи нацбезпеки.

3. Засади (інструменти) забезпечення нацбезпеки. Включають в себе різноманітні інструменти, такі як: по-перше, інформаційно-аналітичні засади об'єднують в собі ряд заходів, таких як збір, обробка, аналіз, облік та зберігання інформації, дотримання режиму таємної інформації, розповсюдження інформації серед громадськості, а також залучення громадськості до участі у забезпеченні національної безпеки держави; по-друге, кадрові засади включають в себе такі аспекти, як профорієнтаційна робота, конкурсний відбір, підготовка, професійне навчання, підвищення кваліфікації, прийняття на службу, розвиток службової кар'єри на основі об'єктивної оцінки професійних якостей, соціальне забезпечення, включаючи медичне обслуговування і т.д.; по-третє, матеріально-фінансові засади проявляються через участь у формуванні обсягів коштів, зокрема бюджетних, забезпечення діяльності суб'єктів публічного адміністрування у

сфері нацбезпеки, їх розподіленні та цільовому використанні та відповідне матеріально-технічному оснащенні тощо.

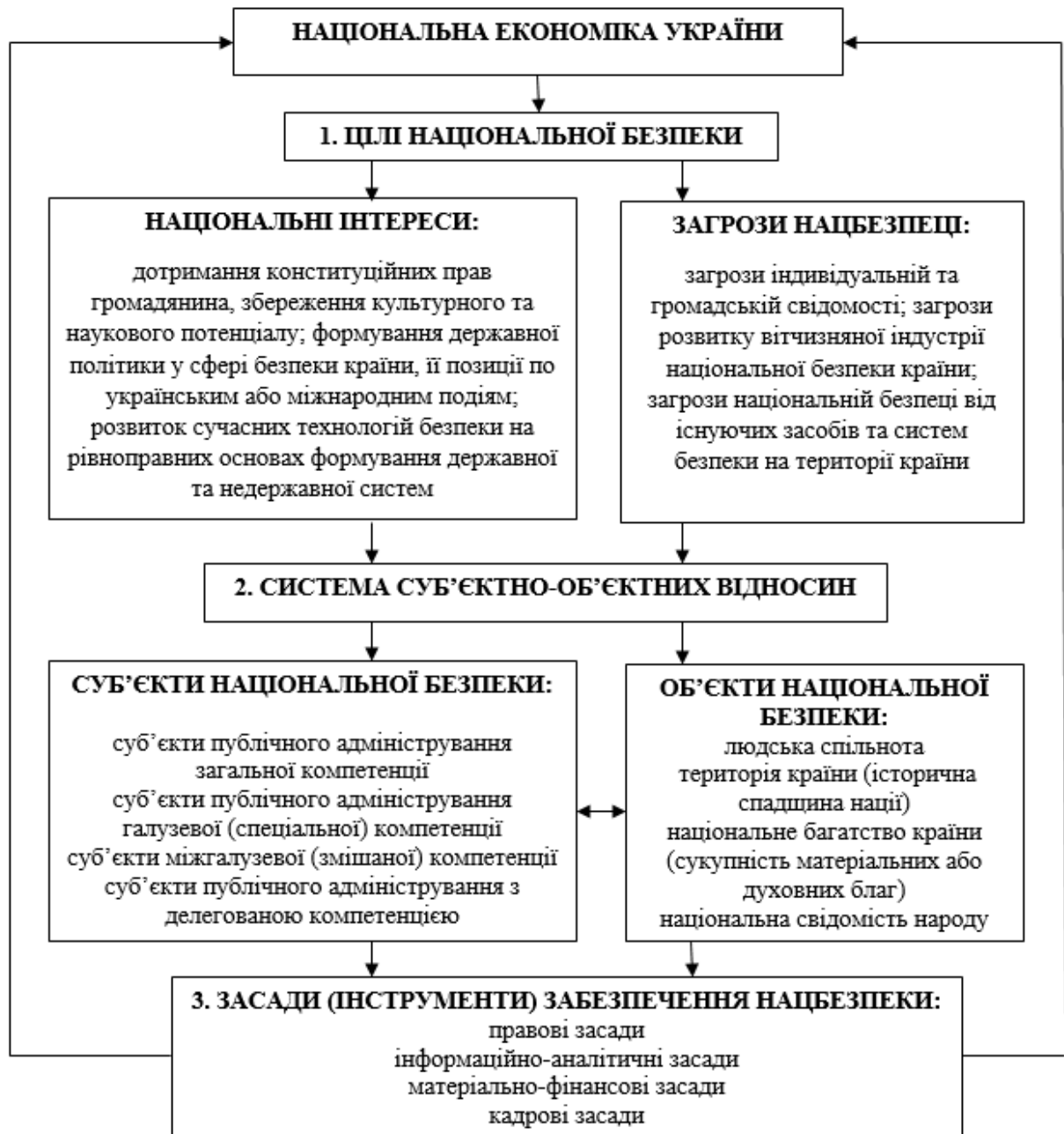

Рис. 5 Організаційний механізм забезпечення національної безпеки України як об'єкт управління цілеспрямованого впливу

Висновки до Розділу 2

Забезпечення національної безпеки об'єктивується в наявності її суб'єктів, які наділені правами та обов'язками щодо прийняття активної участі у задоволенні необхідних умов для гарантування нацбезпеки держави.

Запропонована автором класифікація суб'єктів публічного адміністрування за компетенційним критерієм визначає їхню роль та місце в системі забезпечення національної безпеки держави. Враховуючи обсяг та характер компетенцій, визначених у законодавстві, виділяються суб'єкти загальної, галузевої (спеціальної), міжгалузевої (змішаної) компетенції та суб'єкти з делегованою компетенцією. Ця класифікація відображає різноманітність ролей, які виконують суб'єкти у системі національної безпеки, де керівництво, спеціалізована діяльність та координація забезпечують ефективність системи з урахуванням поточних викликів та загроз.

Обґрунтовано, що організаційний механізм забезпечення національної безпеки України, розглянутий як об'єкт управління цілеспрямованого впливу, включає низку ключових компонентів та підсистем, спрямованих на досягнення загальної мети - забезпечення безпеки країни.

Зазначено, що ключові складові організаційного механізму включають цілі національної безпеки, суб'єктно-об'єктні відносини та засади (інструменти) забезпечення національної безпеки.

1. Цілі національної безпеки визначаються національним інтересом у сфері нацбезпеки, що включає стратегічні цілі, цінності та завдання для забезпечення існування, безпеки та процвітання держави. Національний інтерес включає різноманітні аспекти, такі як територіальна цілісність, політична стабільність, економічна безпека, суверенітет та незалежність, соціокультурна та безпека населення.

2. Суб'єктно-об'єктні відносини визначають ефективність функціонування системи нацбезпеки через взаємодію між суб'єктами

публічного управління та об'єктами впливу, що включає реальні та потенційні загрози, економічні та соціальні процеси.

3. Засади (інструменти) забезпечення нацбезпеки включають інформаційно-аналітичні, кадрові та матеріально-фінансові аспекти. Інформаційно-аналітичні засади об'єднують заходи зі збору, обробки, аналізу інформації, залучення громадськості. Кадрові аспекти включають профорієнтаційну роботу, конкурсний добір, підготовку та соціальне забезпечення. Матеріально-фінансові аспекти виявляються у формуванні та розподілі бюджетних коштів для забезпечення діяльності суб'єктів у сфері нацбезпеки, а також у матеріально-технічному оснащенні.

Таким чином, враховуючи різноманіття складових організаційного механізму, можна визначити його важливу роль у забезпеченні нацбезпеки України.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

3.1. Проблеми публічного адміністрування сферою національної безпеки в умовах війни

Сучасна нестабільність та непередбачуваність у безпековому середовищі, зокрема війна, ініційована РФ проти України, піддають сумнів ефективності міжнародних механізмів безпеки. Це стимулює пошуки нових засобів гарантування глобальної, регіональної та національної безпеки. В умовах невизначеності необхідна диверсифікація та посилення традиційних механізмів для забезпечення стійкості країни, включаючи розробку нових підходів до національної безпеки та стратегічного планування.

В умовах постійної мінливості безпекового середовища важливо впровадження адаптивного управління у сфері національної безпеки. Це передбачає систематичний аналіз для своєчасного коригування цілей та завдань державної політики.

Стратегічний аналіз безпекового середовища спрямований на визначення процесів, явищ, чинників, які впливають на рівень захищеності держави та суспільства від загроз. Зміни у безпековому середовищі містять ризики, які можуть бути класифіковані як загрози чи можливості для росту. Міжнародні стандарти ISO характеризують ризик як вплив невизначеності на очікувані результати.

Аналізуючи загрозу як потенційну причину негативного інциденту, що може завдати шкоди фізичним особам, активам, системам, організаціям, навколишньому середовищу або суспільству (відповідно до ISO, 2021), виявляємо, що загрози національній безпеці можуть виникати з різних джерел. Серед них політичні дії країни або групи країн, окремі особи, організації, природні явища або космічний простір [87].

В експертному оточенні України загрози часто класифікують як внутрішні та зовнішні [55, 88]. Розглядаючи державу і суспільство як складні системи з точки зору концепції національної стійкості [89], можна вважати, що внутрішні загрози виникають внаслідок уразливостей, які свідчать про наявність проблем та системних недоліків всередині країни.

Для визначення стратегічних цілей і пріоритетів державної політики у сфері забезпечення нацбезпеки важливо виявляти поточні та передбачувані загрози, уразливості та переваги держави та суспільства в конкретній безпековій ситуації. SWOT-аналіз і кількісні та якісні методи дослідження є основними інструментами для глибокого аналізу ризиків та загроз нацбезпеці [90].

Напередодні повномасштабної війни, яку розпочала рф проти України 24 лютого 2022 року, наша країна завершила розробку галузевих стратегій безпеки в рамках нового стратегічного планування, ініційованого новою редакцією Стратегії нацбезпеки України у 2020 році. Аналіз результатів цих стратегій свідчить, що джерела загроз було визначено і обмежено.

Основна група загроз нацбезпеці України виникає з агресивної зовнішньої і воєнної політики рф. До цих загроз відносяться порушення суверенітету і територіальної цілісності України, ескалацію збройної агресії, розвідувально-підбивна діяльність рф, інформаційні спецоперації, кібератаки, блокування ресурсів для економіки та інші.

На момент розробки стратегій Україна вже восьмий рік зазнавала гібридної агресії рф, що включала окупацію Криму, частин Луганської і Донецької областей, спроби втручання в наші внутрішні справи, енергетичну зброю та інші дестабілізуючі заходи.

Провал системи міжнародної безпеки і зменшення впливу міжнародних організацій, призначених гарантувати дотримання міжнародного права, визначає джерело конкретних загроз для нацбезпеки України. Ці глобальні процеси підірвали ефективність інструментів кризового врегулювання, призвели до нових міждержавних конфліктів і зростання міжнародної

злочинності, оскільки ефективні системи стримувань і покарань були відсутні.

Неефективність системи міжнародної безпеки виявилася особливо небезпечною для України, оскільки існуючі механізми захисту миру та безпеки не завадили РФ проводити гібридну агресію проти України і розпочати повномасштабну війну в 2022 році.

Серед інших потенційних загроз для нацбезпеки України варто враховувати зміну клімату, науковий і технологічний прогрес, просування інтересів інших країн, що може суперечити національним інтересам України та інші фактори. Ці ризики і загрози є загальними для багатьох країн і не можуть бути повністю усунуті. Таким чином, важливо, щоб держава, розробляючи політику нацбезпеки, використовувала інструменти, які дозволяють адаптуватися до постійної дії таких загроз і підвищували національну стійкість.

Стратегічний аналіз безпекового середовища, крім аналізу ризиків і загроз для нацбезпеки, включає визначення уразливостей, переваг і можливостей держави та суспільства в сфері захисту націнтересів.

Щодо уразливостей, які представляють внутрішні загрози, їх детально описано в документах планування нацбезпеки та оборони, прийнятих протягом останніх років. Основні уразливості включають непослідовність і незавершеність реформ, слабкість управління державними структурами, корупцію, недоліки в інформаційній політиці, слабкість системи стратегічних комунікацій, проблеми в охороні кордону, фінансові дисбаланси, дефіцит ресурсів, втрати бюджету, економічну нестабільність та інші.

В той же час, тривала війна активізувала сильні сторони держави та суспільства, такі як злагодженість і єдність навколо демократичних цінностей і національних інтересів, що дозволило ефективно вирішувати деякі уразливості.

Позитивні аспекти держави та суспільства України включають наявність добре розробленої законодавчої бази, яка визначає механізми

управління державою як у звичайних, так і у надзвичайних та воєнних умовах. Це гарантує стабільність урядування, яка є ключовим аспектом нацбезпеки та стійкості. Додатково, Закон України «Про основи національного спротиву», ухвалений у 2021 році, визначає основи організації територіальної оборони, що грає важливу роль у захисті країни під час поточної війни, реалізуючи принцип субсидіарності та сприяючи ефективному реагуванню на воєнні загрози на місцевому рівні.

Повномасштабне вторгнення та тривала гібридна війна в Україні з 2014 року супроводжувалися позитивними явищами, такими як активний волонтерський рух і високий рівень самоорганізації суспільства. Навчання та тренування представників влади, сил безпеки та оборони, включаючи спільні заходи з іноземними державами та НАТО, підняли рівень готовності країни до можливої агресії росії, відзначаючи ефективний розвиток в порівнянні з початком конфлікту в 2014 році. Суттєвий вклад внесло ефективне лідерство Президента України, яке не лише протистояло загрозам ворога, але й координувало створення міжнародної коаліції на підтримку України.

В ході війни виникли нові можливості для захисту національних інтересів та подальшого відновлення країни. Спостерігається зміцнення двосторонніх відносин України зі світовими державами, просування в європейську інтеграцію та захист суверенітету в міжнародних судових установах. Підтримка України з боку світової громадськості та резонанс на міжнародному рівні свідчать про успішні зусилля країни у цьому напрямку.

Враховуючи принципи адаптивного управління, важливо систематично аналізувати ризики та загрози національній безпеці. Після завершення війни Україна стане свідком значних змін у своєму безпечному середовищі, що вимагатиме перегляду пріоритетів у сфері захисту національних інтересів та подальшого розвитку. Необхідно розпочати новий етап стратегічного планування, який враховуватиме результати цього аналізу при коригуванні Стратегії нацбезпеки України та інших галузевих стратегій.

Враховуючи зазначені характеристики безпечного середовища в Україні та поточну ситуацію, слід враховувати кілька припущень щодо основних джерел загроз нацбезпеці України після війни. РФ залишатиметься ключовим джерелом загроз на тривалий період, і важливо буде враховувати можливі стратегії її впливу після завершення конфлікту. Перегляд ефективності міжнародних організацій та їхніх структур, а також глибинна реформа, може стати необхідністю в новому геополітичному середовищі.

Після війни в Україні може виникнути потреба у нових, більш гнучких воєнних та політичних альянсах, які, хоча менші за розмірами, здатні забезпечувати ефективні гарантії безпеки. Стимулом для переформатування системи міжнародної безпеки та її інститутів може бути необхідність знаходження рішення для завершення війни в Україні та надання нашій державі надійних зовнішніх безпекових гарантій. Однак через громіздку структуру провідних міжнародних організацій, консенсусну систему ухвалення рішень і складність управління реформуванням таких інституцій очевидно буде непростим і тривалим процесом.

Прогнозовані зміни в глобальному безпековому середовищі слід розглядати як ризики, що можуть відкрити нові можливості для розвитку, але також можуть становити потенційні загрози у випадку суперечок щодо методів реформування системи міжнародної безпеки.

Війна РФ проти України призведе до значних турбуленцій у світовій економіці, порушуючи ланцюги постачання та призводячи до коливань цін на світових ринках. Україна буде зазнавати великих економічних втрат, і хоча міжнародна допомога та репарації від РФ можуть частково компенсувати ці втрати, процес відновлення буде складним і тривалим. Головні напрямки державної політики в післявоєнний період можуть включати зміцнення сектору безпеки та оборони, пошук зовнішніх безпекових гарантій, відновлення економіки та людського розвитку, розбудову національної системи стійкості, підвищення ефективності державного управління та завершення ефективних реформ.

Під час тривання війни в Україні деякі плани, зв'язки та ідеї випробувалися на міцність і життєздатність. Очевидно, що слід переосмислити стратегічні цілі України, переглянути оцінки і посилити чи перебудувати механізми забезпечення національної безпеки і стійкості. З урахуванням значних змін у безпековому середовищі, в Україні після війни необхідно розпочати новий процес стратегічного планування та оновлення системи публічного адміністрування у сфері нацбезпеки.

Як було вказано раніше, нацбезпека забезпечується на основі реалізації національних інтересів, дії у визначений час і відповідно до принципів верховенства права в демократичних країнах, включаючи Україну. Будь-яка країна, включаючи Україну, має обмежені ресурси і можливості, що ускладнює здатність вирішувати всі питання в сфері нацбезпеки одночасно.

Отже, важливо визначити пріоритетні національні інтереси та цілі, які вимагають уточнення під час формування політики нацбезпеки. Політика нацбезпеки повинна бути зорієнтована на забезпечення геополітичних інтересів, незалежності, політичної стабільності та поступального соціально-економічного розвитку України.

У сфері внутрішньої політики ключовою передумовою для захисту національних інтересів є ненасильницьке вирішення внутрішніх соціальних протиріч на основі загальної стабільності та згоди в країні. Вирішення духовних, культурних і матеріальних питань повинно здійснюватися через національну єдність. У плануванні та реалізації зовнішньо-політичних заходів слід керуватися метою захисту національних інтересів.

Сьогодні Україна переживає важкий період, коли нацбезпека стикається з подвійним викликом: з одного боку, зовнішньою загрозою у вигляді військової агресії РФ проти України, а з іншого - виникають внутрішньо-політичні фактори, які стають загрозою для національної безпеки.

Цей складний контекст вимагає уважного вирішення, оскільки збалансування відповіді на зовнішні та внутрішні виклики визначатиме майбутнє України.

Водночас із зусиллями з відстоювання територіальної цілісності в умовах зовнішньої агресії, можемо спостерігати збільшення дестабілізаційного потенціалу внутрішньо-політичних загроз національній безпеці України.

Тому, враховуючи необхідність систематичного аналізу ризиків у умовах нестабільної безпекової ситуації, особливо в контексті викликів російської збройної агресії, визначимо поточні внутрішньополітичні загрози, які можуть відігравати роль у формуванні безпекового становища в Україні під час дії воєнного стану.

Згідно з результатами експертного опитування, проведеного Центром внутрішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень у рамках проекту «Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики» у квітні–травні 2023 року, виявлено, що внутрішньополітичні загрози переважно породжуються такими явищами, як:

- Корупційні скандали. Спричинюють підрив обороноздатності та економічної стійкості України, призводячи до зменшення довіри до влади та внутріполітичної дестабілізації.

- Проблеми ефективності влади та стійкості державних інститутів: Загроза виникає з надмірної централізації влади, відмови від реформи децентралізації, неприродної концентрації влади в Офісі Президента та впливу військових адміністрацій на органи місцевого самоврядування. Децентралізація як найбільш успішна реформа, реалізована в Україні протягом 2014–2022 років, сприяла значному підвищенню стійкості країни перед російською агресією. Громади та місцеві еліти, завдяки цій ініціативі, отримали суттєві ресурси для свого розвитку, а також додатковий стимул для активного захисту від зовнішнього агресора.

З іншого боку, вимушена централізація управління країною під час війни створює ризики виникнення конфліктів між центральною владою та регіонами, що може призвести до дестабілізації ситуації в країні. Експерти також вказують на інший значущий фактор ризику — падіння рівня компетентності працівників державного апарату. Ця проблема виникає внаслідок застосування принципів непотизму у кадрових призначеннях та підміни критеріїв професійності факторами особистої довіри та симпатії. Такий підхід негативно впливає як на ефективність управління, так і на стійкість системи управління та рівень довіри громадськості до керівництва країни. У контексті цих проблем важливо відзначити існування явища уникнення особистої відповідальності високопосадовцями в разі ухвалення ними не професійних рішень.

– Потенціал горизонтальної дезінтеграції суспільства, що виник через війну, призвів до нових соціальних розколів в українському суспільстві, зокрема:

- спостерігається розділення між тими, хто бере участь у війні і тими, хто стає жертвами війни, а також тими, хто ухиляється від мобілізації або переховується за кордоном, що може призвести до втрати ідентифікації з країною та виникнення конфліктів між різними групами населення;

- загроза розгортання руйнівних внутрішніх конфліктів, особливо на релігійному, етнічному або мовному ґрунті, таких як на Закарпатті, південному регіоні Одеської області та Чернівецькій області;

- розхитування ситуації у країні, особливо в тилкових регіонах, пов'язане з релігійним чинником та відсутністю чіткої взаємодії між центральними та регіональними органами влади, а також між владою, правоохоронними органами та суспільством. Це може сприяти конфліктам, наприклад, навколо православних храмів, що має негативний вплив на міжнародний імідж України та збільшує турбулентність у регіонах;

- розпад локальних громад внаслідок війни, релокація або знищення підприємств та розрив сімейних та дружніх зв'язків може призвести до

руйнування локальних ідентичностей та потреби у «перезавантаженні» локальних міфів;

- штучний розкол у суспільстві через відсутність чіткої візії та передчасний початок «підготовки до виборів» певними політичними силами може призвести до подальшого погіршення внутрішньополітичної ситуації та зростання ворожнечі між регіонами та населеними групами.

- Наявність інструментів російського впливу – таких як УПЦ (МП), проросійські політики та інформаційні ресурси. Експерти визначають роль УПЦ (МП)/РПЦ у поширенні антидержавної пропаганди, провокуванні міжрелігійної ворожнечі та їхню підривну діяльність як «п'яту колону» проти Української держави та її безпеки.

- Демографічні втрати та депопуляція – що включає масову еміграцію українців, втрати населення через військові дії, депопуляцію та виїзд жінок з дітьми за кордон. Це може спричинити втрату соціального капіталу та трудового потенціалу суспільства, а також призвести до змін в культурному рівні та емоційному стані громадян.

- «Втома від війни» – яка виникає внаслідок розповсюджених очікувань близької перемоги, вичерпання ресурсу стійкості населення та рутинізації війни. Це може викликати розповсюдження пацифістських настроїв та втрату мотивації серед громадян.

- Відсутність чіткого образу майбутнього та економічної стратегії розвитку – як під час, так і після війни, що призводить до невизначеності та недостатньої стійкості.

- Неefективною інформаційною політикою – такою як «Єдині новини», які створюють ілюзію швидкого закінчення війни, розходження інформації від мас-медіа та соціальних мереж, а також впливи на інформаційний простір ззовні.

- Розбіжність між очікуваннями та реаліями – завищені очікування населення або розчарування у разі ухвалення компромісів керівництвом.

Ці фактори становлять серйозні виклики для стабільності та розвитку країни.

Проведений аналіз свідчить про те, що забезпечення національної безпеки України є складним завданням, яке передбачає впровадження національних і міжнародних заходів. Визначення стратегічних пріоритетів, правильне розуміння проблем у сфері національної безпеки, пошук оптимальних шляхів їх вирішення та тісна співпраця між країнами у створенні ефективної системи протидії сучасним загрозам сприятимуть забезпеченню національної безпеки України та глобальній безпеці взагалі. Лише через співпрацю можна вирішити актуальні стратегічні завдання в умовах складних світових умов та нових викликів глобалізації. Ключовими проблемами забезпечення національної безпеки у воєнний час є боротьба з корупцією, створення ефективної системи освіти, обороноздатності, інформаційної безпеки, ментальної безпеки, фінансування, патріотичного виховання молоді та співпраця з міжнародним співтовариством у сфері оборони та безпеки.

3.2. Окремі аспектом підвищення ефективності публічного адміністрування у сфері національної безпеки України

Суб'єкти публічного адміністрування є необхідною та обов'язковою складовою частиною механізму, що забезпечує нацбезпеку та оборону країни. Саме держава визначає завдання перед суспільством, конкретизуючи його інтереси, і, у свою чергу, зобов'язана захищати ці інтереси та створювати ефективні механізми для їх втілення. Суб'єкти публічного адміністрування виступають основними виконавчими органами, що реалізують стратегії та політику у галузі національної безпеки та оборони.

Ця теза наразі набуває важливості у контексті розширення децентралізації публічної влади та росту повноважень органів місцевого самоврядування. Особливу актуальність вона отримує в зв'язку із зміцненням

матеріально-фінансової бази та формуванням ефективних територіальних громад. Розширення повноважень місцевого самоврядування спрямоване на забезпечення законності, правопорядку, захисту прав та свобод громадян, а також на мобілізаційну підготовку та організоване проведення мобілізації, виконання військового обов'язку громадянами України, оборонну роботу та захист стратегічних національних інтересів.

Сучасне повноцінне забезпечення нацбезпеки стало важливим завданням для Українського народу, територіальних громад, а також відповідних органів державної влади та місцевого самоврядування. Участь ОМС у забезпеченні мобілізаційної підготовки, своєчасного та організованого проведення мобілізації, задоволення потреб оборони держави та захисту її території від можливої агресії, а також забезпечення життєдіяльності населення у період мобілізації, є важливим елементом цих процесів [91, с. 243-246].

Згідно із Законом України «Про місцеві державні адміністрації», ці органи мають визначені повноваження у сфері оборонної роботи: відповідають за виконання законодавства про тероборону, військовий обов'язок, та здійснюють заходи, пов'язані з теробороною та мобілізаційною підготовкою; забезпечують виконання законодавства щодо пільг для ветеранів війни, військовослужбовців, та сімей громадян, які проходять військову службу у військовому резерві; беруть участь в організації та забезпеченні підготовки населення до участі в національному спротиві, а також підготовці молоді до військової служби; сприяють призову громадян на строкову військову та альтернативну службу, а також забезпечують створення належних умов для функціонування пунктів пропуску через державний кордон України.

Отже, згідно із чинним законодавством, органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації активно беруть участь у забезпеченні нацбезпеки держави, виконуючи адміністративно-правові норми, які визначають їх повноваження в цьому напрямі

Тому, на наш погляд, чинний на даний час Закон України «Про національну безпеку України» потребує доопрацювання у частині формального включення до складових сектору безпеки і оборони органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій. Оскільки згідно з нормами чинного законодавства ці органи публічної влади наділені повноваженнями щодо захисту національних інтересів держави від реальних та потенційних загроз.

Наступним перспективними напрямками удосконалення публічного адміністрування сфері національної безпеки України є побудова партнерських відносин держави з громадянським суспільством та залучення громадян й громадських організацій до участі у забезпеченні нацбезпеки держави.

Говорячи про участь громадськості у забезпеченні національної безпеки держави, важливо відзначити правову невизначеність їх повноважень у цій сфері, що може підійти під сумнів саму можливість виконання Конституційної норми про те, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

В сучасний час участь громадян України та їх об'єднань у забезпеченні національної безпеки держави регламентується нормами Конституції України та Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [76]. Останній визначає порядок створення громадських формувань, які здійснюють охорону громадського порядку і державного кордону, та визначає їх завдання, права, та обов'язки, а також регулює умови застосування фізичного впливу та спецзасобів. Згідно з цим законом, громадяни мають право створювати громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам влади та правоохоронним органам, а також у рятуванні людей і майна в надзвичайних ситуаціях.

Громадські формування для охорони громадського порядку і державного кордону можуть створюватися на принципах громадської самодіяльності, і включати загони загального та спеціального призначення. Статут кожного громадського формування визначає його основні завдання, права, структуру та територію діяльності, порядок набору і вибуття членів, а також умови використання фізичного впливу та спеціальних засобів [92].

С. Дерев'яно вказує на можливість досягнення більшої ефективності використання різних можливостей громадських формувань та правоохоронних органів через їхню взаємодію. Громадські формування, співпрацюючи з правоохоронцями, можуть допомагати у запобіганні та припиненні порушень прав громадян, забезпеченні громадського порядку та протидії злочинності. Однак важливо, щоб правоохоронні органи та місцеве самоврядування надавали необхідну допомогу і підтримку для успішної взаємодії, чого зараз часто не вистачає [93].

З іншого боку, питання, чи обмежується участь громадян і громадських об'єднань у забезпеченні національної безпеки держави лише участю в громадських формуваннях для охорони громадського порядку і державного кордону, залишається відкритим.

На наш погляд, сьогодні потрібна тісна інтеграція системи суб'єктів забезпечення національної безпеки з суспільством. Це можливо лише за умови, якщо всі представники суспільства розуміють і приймають завдання контррозвідки як справу всього народу. Запозичити цей підхід можна, наприклад, із досвіду країн Західної Європи, де громадяни вважають своїм обов'язком повідомляти правоохоронців про правопорушення, стаючи свідками чи отримавши відповідну інформацію. Для досягнення цього необхідно проводити системну роботу з виховання патріотизму та правової свідомості серед населення [94, с. 197].

Отже, основна думка полягає в тому, що широке залучення громадян та громадських організацій до участі у забезпеченні національної безпеки має важливе значення. Держава повинна створити сприятливі умови для

функціонування громадських організацій, підтримувати їх дослідження в сфері безпеки і оборони, а також залучати їх до експертної оцінки проектів законів та інших нормативно-правових актів у цій сфері.

Оскільки взаємодія суб'єктів публічного адміністрування у сфері нацбезпеки держави є взаємоузгодженою, спільною діяльністю уповноважених органів державної влади та їх посадових осіб з метою досягнення спільної мети — створення умов, за яких національним цінностям, свободам та інтересам не загрожуватимуть жодні негативні внутрішні чи зовнішні чинники, така взаємодія має кілька характерних ознак.

Зазначені ознаки включають чітку нормативно-правову основу, об'єднану діяльність суб'єктів для досягнення спільної мети, чітко визначені межі діяльності та вплив сфери нацбезпеки на сутність та форму взаємодії.

Отже, координація суб'єктів публічного адміністрування у сфері нацбезпеки включає управлінську та організаційну діяльність, спрямовану на взаємоузгодження роботи суб'єктів взаємодії та встановлення горизонтальних зв'язків між ними. Це дозволяє об'єднати зусилля для досягнення єдиної спільної мети.

Незважаючи на позитивні зміни, запропоновані «Концепцією забезпечення національної системи стійкості» [95], вона не вирішила всіх проблем, пов'язаних із взаємодією та координацією суб'єктів публічного адміністрування у сфері національної безпеки в Україні. Отже, пропонується розробити новий підзаконний нормативно-правовий акт під назвою «Положення про взаємодію та координацію суб'єктів публічного адміністрування у сфері нацбезпеки». Цей акт повинен визначити уповноважений орган для координації, окреслити сферу компетенції суб'єктів та їхні обов'язки, встановити форми та методи взаємодії, а також джерела фінансування.

Під організаційними засадами взаємодії та координації суб'єктів публічного адміністрування у сфері нацбезпеки слід розуміти сукупність заходів, спрямованих на створення необхідних умов для належного

функціонування уповноважених органів та їх посадових осіб. Тому, важливими напрямками покращення організаційних засад взаємодії є вдосконалення системи управлінських рішень, робота із кадровим забезпеченням, розробка науково-методичних матеріалів, поліпшення фінансового та матеріально-технічного забезпечення, а також розвиток системи інформаційного забезпечення взаємодії та координації.

Вивчаючи шляхи вдосконалення публічного адміністрування у сфері нацбезпеки України необхідно акцентувати увагу на реалізації заходів внутрішньополітичної безпеки держави в системі нацбезпеки.

Нацбезпека держави визначається ефективною діяльністю суб'єктів публічного адміністрування загальної компетенції (суб'єктами політичної діяльності), які повинні оперативно реагувати на реальні та потенційні загрози національним інтересам у політичній сфері.

Згідно із висловленнями Омельчука В.А., Стрельбицького М.П., Гордієнка С.Г., Кислого А.М., внутрішньополітична безпека передбачає забезпечення стабільності конституційного ладу, інститутів державної влади, громадянського миру, національної злагоди, територіальної цілісності, єдності правового простору та правопорядку, а також нейтралізацію факторів, які сприяють виникненню політичних загроз [96, с. 103].

Внутрішньополітична безпека держави досягається за допомогою конкретних заходів, спрямованих на збереження конституційного ладу, забезпечення державотворення та стабільної політичної системи. Це включає в себе: дотримання демократичних процедур під час виборів; вдосконалення системи політичної влади; створення ефективних судових механізмів для захисту конституційних прав і основних свобод людини; забезпечення невідхідного захисту прав громадян незалежно від їх місця перебування; невідхідне дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина органами влади; захист конституційного устрою; громадський контроль над діяльністю державних органів та військової структури держави; контрпропагандистська робота для формування позитивного іміджу країни та

запобігання розповсюдженню дезінформації про внутрішню політику України; система протидії монополізації стратегічної державної інфраструктури вітчизняними і закордонними агентами; забезпечення громадського правопорядку на території України [97, с. 88].

Враховуючи визначені у розділі 3.1 основні загрози та ризики для внутрішньополітичної стійкості Української держави та можливе їхнє використання російським агресором, пропонуємо широкий спектр заходів протидії та упередження.

У галузі антикорупційної боротьби, запропоновані заходи включають:

- Розробку та впровадження ефективного законодавства для боротьби з корупцією та вживання заходів для уникнення надмірної інтеграції апарату державного управління та бізнес-структур, а також повного запобігання поєднанню апарату державного управління з кримінальними структурами;
- Впровадження жорсткого антикорупційного законодавства та посилення покарань за розкрадання бюджетних коштів;
- Проведення прозорої судової реформи та реформи прокуратури залученням незалежних експертів з боку громадянського суспільства для контролю над цими процесами;
- Впровадження системи демократичного прозорого громадянського контролю;
- Об'єктивне та прозоре розслідування фактів порушень антикорупційного законодавства;
- Активна участь ЗМІ та громадських організацій у запобіганні та протидії корупції та зловживанню службовим становищем;
- Забезпечення доступу представників країн-донорів до контролю за використанням допомоги;
- Залучення представників громадськості до контролю за процесом використання й розподілу допомоги;
- Відновлення обов'язкового декларування доходів високопосадовців та державних службовців; впровадження декларування витрат;

- Посилення контролю та охорони державного кордону.

У галузі підвищення управлінської якості рекомендовано такі заходи:

- Підвищення вимог до професійного рівня державних службовців;
- Посилення ролі громадських рад при вищих органах державного управління, громадянських структур, конкурсних комісій та ЗМІ у процесах кадрових призначень;
- Встановлення жорсткої відповідальності за рішення, які завдали шкоди державі;
- Забезпечення максимально можливого доступу до інформації та механізмів громадської участі, залучення зацікавлених сторін до розробки політик;
- Відновлення повноцінного формату публічної політики, характерного для демократичних держав, з обґрунтуванням виключень, пов'язаних із воєнним станом, та обмеженням їх лише до питань нацбезпеки;
- Впровадження політики відновлення з опорою на механізми децентралізації та залучення громад до розробки стратегій відновлення;
- Забезпечення залучення міжнародної допомоги для відновлення та розвитку громад, зокрема на посилення спроможності громад без сильних вихідних позицій та ефективних управлінських кадрів;
- Налагодження двосторонньої комунікації між центральною та місцевою владою на засадах субсидіарності, розвиток зв'язку між центральним урядом та асоціаціями міст і громад;
- Продовження реформи децентралізації;
- Реформування системи державного управління з оптимізацією структури, посиленням кадрового забезпечення та поліпшенням координації діяльності різних органів державної влади;
- Диджиталізація процесів та синхронізація баз даних та заходів між різними відомствами та департаментами, зменшення дублювання та неузгодженості процедур.

В свою чергу, для протидії деструктивному впливу рф в інформаційній сфері та галузі інформаційних технологій, пропонуємо ряд конкретних заходів щодо розробки та впровадження превентивних стратегій та заходів для ефективного запобігання та протидії гібридним загрозам, включаючи інформаційне середовище, у сфері нацбезпеки:

- піддати перегляду та оновленню інформаційну політику, що діє за форматом телемарафону «Єдині новини». Зміна підходу може включати у себе більш об'єктивне та збалансоване висвітлення подій, враховуючи різні точки зору;

- публічне оприлюднення більш реалістичної інформації на кожному етапі ведення воєнної операції. Це може включати як аналіз ситуації на фронті, так і внутрішніх подій для уникнення розчарувань та "втоми від війни" серед населення;

- ведення інформаційної протидії російським спеціальним операціям у країнах перебування українських мігрантів. Цей процес може включати активну співпрацю з місцевими лідерами думок та підтримку інформаційних ініціатив;

- забезпечення багаторівневого фізичного та віртуального захисту інфраструктури і баз даних. Це може включати використання сучасних технологій, таких як «хмарні» технології, для забезпечення найвищого рівня безпеки;

- запровадження системи перевірки та заохочення співробітників, які працюють з інформаційними базами даних. Це може включати не лише контроль за доступом, але й мотиваційні заходи для стимулювання відповідальності;

- залучення «етичних хакерів» для тестування вразливостей інформаційно-технологічної інфраструктури. Це сприятиме виявленню та усуненню можливих ризиків в системі безпеки;

– посилення інформаційної політики за кордоном, зокрема через збільшення кількості іноземних ЗМІ, спрямованих на аудиторію найближчих сусідів, таких як словаки, угорці, румуни та інші;

– залучення ресурсів неурядових організацій для розвитку в Україні україномовного контенту, що сприятиме українській ідентичності та інформаційній незалежності;

– подальше зміцнення інформаційних акцентів з «перемоги після вирішального наступу» на необхідність адаптації країни до тривалого воєнного конфлікту та збереження звичного ритму та стандартів життя в цих умовах.

Ці заходи спрямовані на зміцнення інформаційної стійкості та ефективного протидії деструктивному впливу РФ в інформаційному просторі.

Удосконалення системи публічного адміністрування у сфері національної безпеки є неможливим без активізації уваги до завдання збереження єдності українського суспільства та запобігання поглибленню розколів ідентичностей. З цієї точки зору, пропонується реалізація комплексу заходів, які включають:

1. Створення спеціалізованого високоякісного контенту з використанням об'єктивних даних історії, культурології та етнології в ЗМІ та соціальних мережах. Цей контент має на меті ілюструвати Цивілізаційну Єдність України в усій її мультикультурній та релігійній багатоманітності.

2. Збільшення уваги до ситуації в поліетнічних регіонах, щоб ефективно взаємодіяти з особливими аспектами і потребами цих територій.

3. Посилення гуманітарної складової українських дискурсів, зокрема української історії, літератури, культури, народознавства та філософії в системі освіти та публічному полі.

4. Активне формування державної ветеранської політики, спрямованої на надання високого статусу українському воїну-захиснику, що сприятиме підтримці його важливої ролі у формуванні національної ідентичності.

Необхідно розв'язати проблему залучення громадянського суспільства до управління сферою нацбезпеки України, оскільки взаємодія між органами влади та громадськими об'єднаннями має подвійний характер. З одного боку, держава має контролювати громадські об'єднання для запобігання негативного впливу на нацбезпеку, а з іншого боку, вона сприяє їхній конструктивній співпраці. Також громадські об'єднання здійснюють контроль за діяльністю владних органів.

Для поліпшення управління сферою нацбезпеки важливо активізувати участь громадянського суспільства, залучаючи академічні установи, вищі навчальні заклади та громадськість. Це сприятиме підвищенню підтримки державної політики та забезпеченню ефективного громадського контролю.

Удосконалення управління сферою нацбезпеки України має базуватися на концепції захисту інтересів держави, суспільства та громадянина, а також дотриманні принципів цілісності, наукової обґрунтованості, раціональної мінімізації функцій та чіткого розмежування повноважень органів влади.

У відповідь на виклики, що виникають в результаті дій РФ в Україні, що призводять до екологічних, техногенних та соціально-економічних катастроф, пропонуємо ряд заходів:

1. Створення єдиного та об'ємного інформаційного реєстру для фіксації злочинів проти природи.
2. Ініціювання наукових розробок з відновлення екосистем, приділяючи особливу увагу міжнародному досвіду та передовим практикам.
3. Розробка широкомасштабної державної програми відновлення довкілля, що постраждало внаслідок російської збройної агресії.
4. Посилення та розширення систем протидії природним катастрофам, оптимізація функціонування системи цивільного захисту та зміцнення захисту критичних об'єктів інфраструктури, включаючи транскордонні території.

5. Впровадження стійких систем виявлення реальних та потенційних загроз, а також постійне вдосконалення завдань системи забезпечення нацбезпеки, з врахуванням розглянутих пріоритетів.

Щодо заходів протидії загостренню демографічної кризи, вони передбачають:

1. Розробка та впровадження ефективної системи соціального захисту людини, спрямованої на охорону та відновлення фізичного та психологічного здоров'я.

2. Забезпечення можливості дітям і молоді отримати освіту в Україні, включаючи тих, хто перебуває за кордоном, через розвиток програм інтернаціоналізації освіти.

3. Розбудова або відновлення інфраструктури, враховуючи сучасні концепції та планування.

4. Поліпшення умов для праці науковців і фахівців в Україні з метою збереження і повернення висококваліфікованих кадрів.

5. Створення умов для повернення громадян з-за кордону та припинення масової еміграції за рахунок зміцнення верховенства права, усунення економічних бар'єрів, ліквідації корупційних практик, створення робочих місць та підтримки підприємництва.

6. Забезпечення належної інфраструктури та розвитку політики освіти та охорони здоров'я.

7. Залучення громадян до активної участі в формуванні політики відновлення через зміцнення механізмів громадянської участі та діалогу.

Підсумовуючи викладене, вважаємо за доцільне внести наступні пропозиції для вдосконалення публічного адміністрування у сфері нацбезпеки України:

1. Реформа законодавства: Перегляд і удосконалення законодавства в галузі нацбезпеки для визначення чітких положень та ефективних механізмів протидії сучасним загрозам.

2. Підвищення прозорості: Введення системи прозорості в управління та прийняття рішень у сфері нацбезпеки, забезпечення доступу громадськості до інформації та залучення громадськості до контролю за діяльністю.

3. Зміцнення кадрового потенціалу: Здійснення системної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері нацбезпеки, а також стимулювання кар'єрного росту та професійного розвитку співробітників.

4. Розвиток кібербезпеки: Запровадження інноваційних заходів для захисту інформаційних ресурсів, інфраструктури та баз даних від кіберзагроз.

5. Міжнародна співпраця: Активне співробітництво з міжнародним співтовариством та партнерами з метою обміну досвідом та ресурсами для зміцнення колективної безпеки.

6. Ефективна комунікація: Розвиток ефективної системи внутрішньої та зовнішньої комунікації для інформування громадськості та міжнародних партнерів про заходи забезпечення нацбезпеки.

7. Система моніторингу та аналізу: Створення централізованої системи моніторингу та аналізу сучасних загроз, яка дозволить оперативно реагувати на зміни в безпековому середовищі.

8. Гнучкість та адаптивність: Впровадження гнучких стратегій та адаптивних методів управління для ефективного протидії швидкозмінюваним ситуаціям.

9. Сталеві механізми протидії корупції: Зміцнення антикорупційних механізмів, впровадження системного контролю та відповідальності.

10. Узгодженість з глобальними трендами: Адаптація стратегій та дій у сфері нацбезпеки до глобальних трендів та викликів.

11. Управління ризиками: Впровадження системи управління ризиками для ідентифікації, оцінки та мінімізації можливих загроз та вразливостей.

12. Розвиток силових структур: Збільшення ефективності силових структур та їх адаптація до нових викликів, включаючи підвищення бойової готовності та модернізацію озброєння.

13. Залучення громадянського суспільства: Активне залучення представників громадянського суспільства до процесів прийняття рішень та контролю за діяльністю в сфері нацбезпеки.

14. Створення інформаційно-аналітичних центрів: Формування спеціалізованих центрів для аналізу інформації та моніторингу безпекового стану, що дозволить оперативно реагувати на загрози.

15. Фінансова стабільність: Забезпечення стабільного та ефективного фінансування системи нацбезпеки, а також раціонального використання бюджетних коштів.

16. Співпраця з приватним сектором: Активна співпраця з приватним сектором для впровадження новітніх технологій, обміну інновацій та підвищення кібербезпеки.

17. Зміцнення територіальної обороноздатності: Розвиток та вдосконалення систем територіальної оборони для ефективного захисту регіональних та місцевих інтересів.

18. Створення системи відповідальності: Визначення чіткої системи відповідальності за прийняття та виконання рішень в сфері нацбезпеки, що сприятиме ефективній координації та виконанню завдань.

Висновки до Розділу 3

Проаналізовано безпекове середовище України, визначено ключові виклики та загрози, які ставлять під сумнів стабільність та безпеку країни. Серед суттєвих факторів виступає військова агресія Російської Федерації, що триває вже десятий рік, зокрема, окупація Криму та частин Луганської і Донецької областей. Ця агресія включає різні форми втручання, такі як інформаційні втрати, кібератаки та енергетична зброя.

Зовнішній контекст вимагає посилення обороноздатності та реагування на кризові ситуації, а також отримання зовнішніх безпекових гарантій поза межами НАТО. У цьому контексті важливо розвивати двосторонні відносини зі стратегічними партнерами та відновлювати економічний і людський розвиток України.

Внутрішні виклики також заслуговують уваги, зокрема, недостатня політична стабільність та можливі конфлікти в суспільстві. Ефективне управління та ненасильницьке вирішення соціальних протиріч, зокрема на засадах загальної стабільності та національної єдності, стають ключовими передумовами для забезпечення внутрішньої безпеки.

У світлі цих викликів та загроз важливо проводити стратегічний аналіз безпекового середовища, щоб ефективно визначати пріоритети, цілі та завдання державної політики забезпечення нацбезпеки. Аналіз ризиків та можливостей, врахування SWOT-факторів та вдосконалення механізмів управління дозволять адаптуватися до постійної зміни безпекового середовища.

Важливим етапом у цьому процесі було завершення розробки галузевих стратегій безпеки в рамках нового стратегічного планування. Аналіз результатів цих стратегій свідчить про важливість обмеження та вирішення джерел загроз національній безпеці, особливо в контексті гібридної агресії Росії.

Встановлено, що внутрішньополітичні загрози для України визначаються різноманітними факторами, які створюють серйозні виклики для стабільності та розвитку країни. Серед найбільш важливих чинників виділено:

- корупційні скандали, які призводять до підриву обороноздатності та економічної стійкості, а також зменшення довіри до влади, сприяючи внутріполітичній дестабілізації;

- проблеми ефективності влади та стійкості державних інститутів, такі як надмірна централізація влади, відмова від децентралізації та концентрація влади в Офісі Президента, що може призвести до втрати стабільності;

- потенціал горизонтальної дезінтеграції суспільства, який виникає через соціальні розколи, розділення між різними групами населення та загрозу руйнівних внутрішніх конфліктів;

- наявність інструментів російського впливу, таких як УПЦ (МП), проросійські політики та інформаційні ресурси, які використовуються для поширення антидержавної пропаганди та підриву;

- демографічні втрати та депопуляція, які можуть викликати втрату соціального капіталу та трудового потенціалу суспільства;

- «втома від війни» та рутинізація війни, які можуть призвести до втрати мотивації та психологічного виснаження громадян;

- відсутність чіткого образу майбутнього та економічної стратегії розвитку, що призводить до невизначеності та недостатньої стійкості;

- неефективна інформаційна політика, яка може сприяти поширенню ілюзій та розходженню інформації в суспільстві;

- розбіжність між очікуваннями та реаліями, яка може викликати розчарування серед населення.

Сформульовано конкретні пропозиції та рекомендації для вдосконалення нормативної, інституційної та інфраструктурної основи публічного адміністрування в галузі національної безпеки України. Ці пропозиції включають: внесення змін до Закону України «Про національну

безпеку України» з метою розширення кола суб'єктів сектору безпеки та оборони; розвиток партнерських відносин між державою та громадянським суспільством, а також залучення громадян і громадських організацій до участі в забезпеченні національної безпеки; посилення організаційних засад взаємодії та координації між суб'єктами публічного адміністрування в галузі національної безпеки; реалізація заходів внутрішньополітичної безпеки держави в системі національної безпеки; розробку та впровадження превентивних стратегій та заходів для ефективного запобігання та протидії гібридним загрозам, включаючи інформаційне середовище, у сфері національної безпеки; активізацію уваги до завдань збереження єдності українського суспільства та запобігання поглибленню розколів ідентичностей та активізацію залучення громадянського суспільства до управління сферою національної безпеки України.

ВИСНОВКИ

У дослідженні наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми з'ясування особливостей публічного адміністрування у сфері національної безпеки України. За результатами роботи напрацьовано низку науково-практичних висновків та рекомендацій, серед яких такі:

1. Надано визначення поняття «публічне адміністрування у сфері нацбезпеки». Публічне адміністрування у сфері нацбезпеки – це система управлінських процесів, інституційних структур, та дій, спрямованих на забезпечення безпеки держави в різних її аспектах, таких як оборона, економіка, соціальна політика, та інші, що включає в себе вживання державними органами, військовими структурами, правоохоронними органами та іншими відповідальними установами заходів для виявлення, аналізу та нейтралізації загроз національним інтересам, шляхом розробки та реалізації стратегій, політик, та програм для підтримки та зміцнення нацбезпеки.

Зроблено висновок, що публічне адміністрування у сфері нацбезпеки може розглядатись у вузькому та широкому значеннях. У вузькому контексті публічне адміністрування в сфері нацбезпеки орієнтується на діяльність органів влади та управління, спрямовану на розробку, впровадження та координацію стратегій та політик, спрямованих на забезпечення безпеки країни. У широкому розумінні публічне адміністрування включає у себе не лише органи влади, але й активну участь громадськості, галузей економіки, наукових та освітніх інституцій у формуванні та виконанні стратегій нацбезпеки. Тому публічне адміністрування в сфері нацбезпеки є комплексним процесом, що включає не тільки урядові/державні структури, але й всі верстви суспільства. Узгодженість та взаємодія всіх зацікавлених сторін стає ключовими елементами для досягнення високого рівня безпеки та відповіді на сучасні виклики та загрози.

Встановлено, що у сфері нацбезпеки публічне адміністрування характеризується наступними особливостями: а) охоплює всі сфери державної влади (виконавчу, законодавчу, судову) та їх взаємозв'язки; б) відіграє важливу роль у формуванні публічної політики і, отже, є невід'ємною частиною політичного процесу; в) істотно відрізняється від приватного адміністрування; г) взаємодіє з різними приватними групами та індивідуумами у забезпеченні надання послуг суспільству. Аргументовано тезу про те, що публічне адміністрування в сфері нацбезпеки вимагає не лише урахування специфічних характеристик цієї галузі, але й відповідність загальним принципам публічного адміністрування та міжнародним стандартам у цій області.

2. Досліджено загальнотеоретичний вимір елементів реалізації публічного адміністрування в секторі нацбезпеки України. Надано визначення терміну «сектор нацбезпеки» як системи органів влади, місцевого самоврядування та громадськості, що реалізує державну політику в забезпеченні нацбезпеки, включаючи горизонтальні та вертикальні аспекти нацбезпеки (політичну, військову, економічну, інформаційну, науково-технічну безпеку), спрямована на захист національних інтересів та забезпечення безпеки громадян і суспільства. Запропоновано під національним інтересом в сфері нацбезпеки розуміти стратегічні цілі та завдання, спрямовані на забезпечення стійкості та життєздатності держави, захист прав і свобод громадян, а також її участь у міжнародному співтоваристві.

Підкреслено, що ключовими носіями публічних внутрішніх інтересів у галузі нацбезпеки є різноманітні структури та групи, такі як Український народ, суспільство, територіальні громади, об'єднання громадян, держава Україна, українці, українська нація, юридичні особи України, а також індивід як громадянин. Також наголошено, що носіями публічних зовнішніх інтересів у цьому контексті є Український народ, територіальні громади України, об'єднання громадян, держава Україна, українці, українська нація,

юридичні особи України, іноземні громадяни, іноземні держави, а також іноземні та міжнародні організації.

Ґрунтуючись на аналізі та узагальненні теоретико-правових підходів до визначення сутності та особливостей нацбезпеки, пропонуємо власне визначення сутності нацбезпеки як об'єкта публічного адміністрування. Національна безпека як об'єкт публічного адміністрування – це захищеність життєважливих інтересів людини, суспільства і держави від явищ, тенденцій і чинників, що унеможливають або ускладнюють (можуть унеможливити або ускладнити) реалізацію державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, прогресивного демократичного розвитку держави, збереження національних цінностей, сталого розвитку національної економіки та громадянського суспільства, створення безпечних умов для життєдіяльності, забезпечення добробуту громадян і підвищення якості життя населення, що досягається через систему адміністративно-правового забезпечення держави у сфері підготовки до збройного захисту та його реалізації в разі збройної агресії або збройного конфлікту.

3. Здійснено та обґрунтовано класифікацію суб'єктів забезпечення нацбезпеки держави й визначено їх адміністративно-правовий статус та компетенції. Запропонована авторська класифікація суб'єктів публічного адміністрування за компетенційним критерієм, яка надає уявлення про їх роль та місце в системі забезпечення нацбезпеки держави. Суб'єкти публічного адміністрування загальної компетенції, як правило, є суб'єктами політичної діяльності, що керують всіма або більшістю аспектів нацбезпеки. Вони представляють управляючу підсистему системи органів у сфері нацбезпеки в цілому. Суб'єкти публічного адміністрування галузевої (спеціальної) компетенції спрямовані на керівництво конкретними напрямками забезпечення нацбезпеки. Суб'єкти міжгалузевої (змішаної) компетенції є державними органами, які, згідно з законодавством, мають повноваження реалізовувати функції, спрямовані на вирішення завдань щодо

захисту національних інтересів. Суб'єкти публічного адміністрування з делегованою компетенцією - це інституції, чия діяльність прямо чи опосередковано пов'язана із забезпеченням нацбезпеки. Окремо зазначено, що окремі суб'єкти публічного адміністрування у сфері нацбезпеки можуть мати спільні завдання або широкий спектр повноважень, які перетинаються з іншими.

4. Розглянуто організаційний механізм забезпечення нацбезпеки України як об'єкт управління цілеспрямованого впливу. Обґрунтовано, що організаційний механізм забезпечення нацбезпеки України, розглядає як об'єкт управління цілеспрямованого впливу, включає комплекс компонентів та підсистем, що взаємодіють для досягнення загальної мети - забезпечення нацбезпеки країни. Зазначено, що ключові складові організаційного механізму включають цілі нацбезпеки, суб'єктно-об'єктні відносини та засади (інструменти) забезпечення нацбезпеки.

5. Проаналізовано безпекове середовище України, виявивши, що воєнний конфлікт, ініційований російською федерацією у 2014 році, створив нестабільність та загрози для нацбезпеки. Важливим фактором є не лише зовнішня військова агресія, але й внутрішньо-політичні та економічні виклики, що підштовхують країну до подальших перетворень у зусиллях забезпечення стійкості та безпеки. Відзначається необхідність посилення реагування на внутрішні загрози та удосконалення управлінських механізмів, щоб забезпечити ефективне вирішення внутрішніх конфліктів та підтримку національної єдності.

Акцентовано увагу на тому, що внутрішньополітичні загрози для нацбезпеки України обумовлені декількома ключовими факторами: корупційні скандали спричиняють підрив обороноздатності та економічної стійкості, а також зменшення довіри до влади; проблеми ефективності влади та стійкості державних інститутів виникають з централізації влади та недостатньої реформи децентралізації; горизонтальна дезінтеграція суспільства, обумовлена війною, призводить до соціальних розколів, розпаду

локальних громад та загрози внутрішніх конфліктів; наявність інструментів російського впливу, таких як УПЦ (МП) та проросійські політики, є ще однією загрозою, яка сприяє антидержавній пропаганді та міжрелігійній ворожнечі; демографічні втрати та депопуляція, включаючи еміграцію та втрати населення внаслідок військових дій, призводять до втрати соціального капіталу та трудового потенціалу; «втома від війни» і невизначеність щодо майбутнього викликають рутинізацію конфлікту та втрату мотивації серед населення.

6. Сформульовано конкретні пропозиції та рекомендації щодо удосконалення нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері національної безпеки України щодо:

1. внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» у частині розширення кола суб'єктів сектору безпеки і оборони;
2. побудови партнерських відносин держави з громадянським суспільством та залучення громадян й громадських організацій до участі у забезпеченні нацбезпеки держави;
3. посилення організаційних засад взаємодії та координації суб'єктів публічного адміністрування у сфері нацбезпеки;
4. реалізації заходів внутрішньополітичної безпеки держави в системі нацбезпеки;
5. розробки та впровадження превентивних стратегій та заходів для ефективного запобігання та протидії гібридним загрозам, включаючи інформаційне середовище, у сфері нацбезпеки;
6. активізації уваги до завдання збереження єдності українського суспільства та запобігання поглибленню розколів ідентичностей;
7. активізації залучення громадянського суспільства до управління сферою нацбезпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов В.О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / В. О. Антонов; наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
2. Беззубов Д.О. Проблеми теорії публічного адміністрування в сфері забезпечення національної безпеки. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Право.* 2018. Вип. 5. С. 45–49.
3. Богданович Ю.В., Семенченко А.І. Теоретико-методологічні засади забезпечення національної безпеки у її визначальних сферах: монографія. К.:НАДУ, 2007. 430 с.
4. Богуцький П.П. Концептуальні засади права національної безпеки України: монографія. Київ-Одеса: Фенікс, 2020. 376 с.
5. Власюк О.С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики. К.:НІСД, 2016. 528 с.
6. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України: підручник. К.: Інтертехнологія, 2009. 272 с.
7. Данільян О.Г. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації: монографія / О.Г. Данільян, О.П. Дзьобань, М.І. Панов. Харків: Фоліо, 2020. 285 с.
8. Дзьобань О., Соснін О. Теоретичні основи національної безпеки України: навч. посіб. Київ: Освіта України, 2009. 384 с.
9. Доронін І.М. Національна безпека України в інформаційну епоху: правові аспекти: монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2019. 434 с.
10. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Національна безпека України: навч. посіб. Київ: Університет "Україна", 2020. 291 с.

11. Новицький Г.В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: монографія. Київ: Інтертехнологія, 2008. 496 с.
12. Орел М.Г. Теоретичні основи державного управління у сфері політичної безпеки: монографія. Київ: Поліграф Плюс “Ц-СІ”, 2019. 320 с.
13. Павлютін Ю.М. Принципи організації публічного адміністрування у сфері національної безпеки України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 50. С. 22 - 25.
14. Семенченко А.І. Методологія стратегічного планування у сфері національної безпеки України: монографія. К.: НАДУ, 2008. 429 с.
15. Ситник Г.П., Орел М.Г. Публічне управління у сфері національної безпеки: підручник. Київ: Видавець Кравченко Я.О. 2020. 360 с.
16. Смолянчук В.Ф., Деменко О.Ф., Прибутько П.С. Основи національної безпеки України: навчальний посібник. К. Паливода А.В., 2017. 140 с.
17. Тітко Е.В. Національна та міжнародна безпека в контексті захисту прав людини в умовах сьогодення. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. № 2 (12). С. 126-138.
18. Утенкова К.О. Економічна безпека як складова національної безпеки України. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2019. № 9. С. 133-144.
19. Фурашев В.М., Джердж С.Ф. Національна безпека України: шляхи забезпечення, роль і місце суспільства. Євроатлантичний курс: монографія. Київ: Синопис, 2009. 176 с.
20. Чупрій Л.В. Політика національної безпеки Української держави в гуманітарній сфері: монографія. Київ: ПП «Містер Принт», 2015. 508 с.
21. Богданович В.Ю., Семенченко А.І., Єжеєв М.Ф. Методи державного управління забезпеченням національної безпеки у її визначальних сферах: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2008. 40 с.

22. Бойко А.В. Стійкість національної економіки: теорія, методологія, практика / НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. Київ, 2014. 288 с.
23. Валіхновський Р. Підходи щодо побудови гуманітарної парадигми забезпечення національної безпеки. *Вісник НАДУ*. 2010. № 1. С. 243-253.
24. Глушак О.М. Досвід впровадження ризикоорієнтованого планування та культури безпеки в органах і підрозділах національної поліції України. Розвиток цивільного захисту в сучасних безпекових умовах: матер. 21 Всеукр. наук.-практ. конф. (за міжнар. участю) (м. Київ, 8 жовт. 2019 р.). Електр. вид. Київ: ІДУЦЗ, 2019. 328 с. С. 68–75.
25. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / за заг. ред. Сергія Чернова та ін. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 602 с.
26. Алексєєнко І.В., Курас А.І., Рябінін Є.В. Держава, суверенітет, національна безпека крізь призму глобалізації. Ніжин: Лисенко М.М. 2018. 303 с.
27. Бондаренко К.В. Публічне адміністрування національно-безпековою сферою в Україні: теоретичні, правові та організаційні засади. Монографія. Одеса. 2019. 404 с.
28. Мосейко А.Г. Публічне адміністрування у сфері національної безпеки України. Дисертація. Запорізький національний університет. Запоріжжя. 2019. 220 с.
29. Михненко А.М., Грущинська Н.М. Публічне управління та національна безпека. Монографія. Київ. Національний авіаційний університет. 2019. 340 с.
30. Павлютін Ю.М. Загальнотеоретичний вимір національної безпеки як об'єкта публічного адміністрування. *Честь і закон*. 2020. № 2 (73). С. 115–121.

31. Конституція України: Закон України від 02.10.1996 р. Із змінами, внесеними Законом України від 08.12.2004 р. № 2222-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.09.2023 р.).
32. Шевчук О. Сектор безпеки України як об'єкт публічного управління. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №2. С.138-142.
33. Мосейко А.Г. Теоретичні засади публічного адміністрування у сфері національної безпеки України. *Національний вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 6. Т. 3. С. 98-102
34. Миронюк Р.В. Публічне адміністрування: конспект лекцій. Дніпро. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2016. 81 с.
35. Кланца А. І. Охорона здоров'я як структурна складова національної безпеки держави : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02. Київ, 2019. 36 с.
36. Ситник Г. П. Актуальні питання підвищення ефективності державного управління у сфері національної безпеки України. *Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки*. 2014. № 1. С. 3-25.
37. Лазор О. Д., Лазор О. Я., Юник І. Г. Основи публічного управління та адміністрування : навч.-метод. посіб. Київ : Ліра-К, 2017. 267 с.
38. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. Адміністративне право України. Повний курс: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
39. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 18.09.2023).
40. Ківалов С.В. Концепт публічного адміністрування в сфері національної безпеки. / *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса,*

19 травня 2023 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. С. 8-11.

41. Публічне управління та адміністрування: навч. посібник / Скидан О.В. та ін. Житомир: ЖНАЕУ, 2017. 705 с.

42. Ларін С.В. Захист національних цінностей у сфері національної безпеки України: державно-управлінський аспект: автореф. дис канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Івано-Франківськ. 2019. 20 с.

43. Мосейко А.Г. Сучасна парадигма публічного адміністрування в сфері національної безпеки України. *Інтеграція юридичної науки і практики як основа сталого розвитку правової системи : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 8-9 листопада 2018 р. Дніпро : Дніпровський гуманітарний університет, 2018. 200 с. С.119-122.*

44. Корнієцький О.В., Орел А.М. Методологічні аспекти сучасних технологій публічного адміністрування: інноваційні інструменти. *Галицький економічний вісник. 2016. № 2. С. 45-51.*

45. Порока С.Г. Концептуальні засади щодо визначення механізмів публічного управління у сфері національної безпеки України. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2019. Вип. 1. С. 182-189.*

46. Кравець І.В., Якобчук В.П., Іванюк О.В. Глобальна архітектура інститутів публічного управління та адміністрування. *Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 7. С. 105-109.*

47. Mechanisms for Good Governance in the Defence and related Security Sector, 2021. URL: <https://www.cids.no/> (дата звернення: 18.09.2023).

48. Глосарій Програми розвитку публічного адміністрування ООН. URL:<http://www.unpan.org/DPADM/ProductsServices/Glossary/tabid/1395/language/en-US/Default.aspx> (дата звернення: 26.09.2023).

49. Колесникова К.О. Співвідношення державного управління та публічного адміністрування у процесі суспільної трансформації. *Публічне управління: теорія та практика. 2013. Вип. 3. С. 41–45.*

50. Бондаренко К.В. Публічне адміністрування національно-безпековою сферою в Україні: теоретичні, правові та організаційні засади: монографія. Одеса: Фенікс, 2019. 404 с.

51. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 30.09.2023).

52. Гончаренко Г.А. Управління сектором безпеки: поняття та сутність. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2020. Т. 31 (70). № 2. Ч. 2. С. 40–45.

53. Длугопольський О. Державна політика у сфері національної безпеки і оборони: фінансові та інституціональні аспекти. *Світ фінансів*. 2008. № 1 (14). С. 195–204.

54. Золотухіна Л.О. Публічний інтерес як адміністративно-правова категорія: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07 / Запорізький нац. університет. Запоріжжя, 2019. 486 с.

55. Глобальна та національна безпека / авт. кол. В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянчук; за заг. ред. Г.П. Ситника. Київ: НАДУ при Президентіві України, 2016. 784 с.

56. Крук С. І. Інституціоналізація національної безпеки в системі державного управління. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. Т. 29(68), № 5. С. 34–37.

57. Беззубов Д. О. Проблеми теорії публічного адміністрування в сфері забезпечення національної безпеки. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія: Право. 2018. Вип. 5. С. 45–49.

58. Шеньо С. Європейський та євроатлантичний вимір національної безпеки України. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2014. Вип. 1. С.21–35.
59. Корнієвський О. Національна безпека. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парламентське видавництво, 2011. С. 489 – 490.
60. Тупчієнко Л. Національна безпека. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. Київ: Генеза, 2004. С. 386 – 387.
61. Мосейко А.Г. Національна безпека України як об'єкт публічного адміністрування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. Випуск № 2. С. 37-45.
62. Шергін С.О. Політологічний концепт національної безпеки. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(2). С. 4-11.
63. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15. № 16-17. ст.133.
64. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. ст. 237.
65. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. ст. 222.
66. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.
67. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1052. *Офіційний вісник України*. 2015. № 102. Ст. 3514.

68. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878. *Офіційний вісник України*. 2015. № 89. Ст. 2972.
69. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 671. *Офіційний вісник України*. 2014. № 97. Ст. 2796.
70. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 р. № 374-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 12. Ст. 89.
71. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 17. Ст. 594.
72. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
73. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.
74. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
75. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 190.
76. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 № 1835-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338.
77. Прискорити переозброєння ЗСУ: Мінстратегпром та Ліга оборонних підприємств України уклали Меморандум про співпрацю. URL: https://defence-ua.com/people_and_company/priskoriti_pereozbrojennja_zsu_minstrategprom_ta_liga_oboronnih_pidprijemstv_ukrajini_pidpisali_memorandum_pro_spivpratsju-3540.html (дата звернення: 15.10.2023)
78. Крук С. І. Аналіз стану організаційно-правових механізмів державного управління у сфері забезпечення національної безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 20. С. 76–78.

79. Мосумова А.К. Кадрове забезпечення ефективного функціонування органів місцевого самоврядування: дис. ... д-ра філософії: 074. Харків, 2021. 241 с.

80. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 190.

81. Левчук О.В. Фінансове забезпечення Збройних Сил України: тенденції та основні шляхи реформування. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2020. № 2 (69). С. 53–64.

82. Жежерун, Ю., Запорожець, С. В., Походенко, О. М., Пінчук, А. М., Місценко, Р. В., & Паращенко, Т. В. (2023). ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. *Випробування та сертифікація*, (1(1), 80-92. <https://doi.org/10.37701/ts.01.2023.11> (дата звернення: 29.10.2023)

83. Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2022 рік. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538 (дата звернення: 28.10.2023).

84. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 12.05.2015 р. № 5073-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25. Ст. 252.

85. Порядок фінансового забезпечення потреб національної оборони держави, мобілізаційної підготовки, заходів з мобілізації та Збройних Сил за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2015 р. № 339. Дата оновлення: 27.05.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.10.2023).

86. Задорожня Л., Маркуц Ю. Податкове стимулювання благодійності в Україні. URL: <https://voxukraine.org/podatkovye-stymulyuvannya-blagodijnosti-v-ukrayini> (дата звернення: 30.10.2023).
87. ISO. (2021). Security and resilience – Vocabulary. ISO 22300:2021. URL: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:22300:ed-3:v1:en:term:3.1.162> (дата звернення: 05.11.2023).
88. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Київ: НІСД. 2010. 288 с.
89. Резнікова О.О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 456 с.
90. Резнікова О.О., Войтовський К.Є., Лепіхов А.В. Національні системи оцінювання ризиків і загроз: кращі світові практики, нові можливості для України: аналіт. доповідь / за заг. ред. О. О. Резнікової. Київ: НІСД. 2020. 84 с.
91. Демиденко В.О. Місце й роль органів місцевого самоврядування в забезпеченні національної безпеки України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 3 (108). С. 238–249.
92. Про затвердження Типового статуту громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, описів зразків бланка посвідчення і нарукавної пов'язки члена такого формування. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2000 № 1872. *Офіційний вісник України*. 2000. № 52. Ст. 2259.
93. Дерев'янка С. П. Форми участі громадян в забезпеченні громадського порядку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 5. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:kr0lwX0c0AkJ:www.dy.nauka.com.ua/pdf/5_2019/102.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua. (дата звернення: 10.11.2023).
94. Слюсарчук І., Мітенко О. Роль громадянського суспільства в забезпеченні національної безпеки України. *Кримінальне право*. 2021. № 2. С. 194–200.

95. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості»: Указ Президента України від 27.09.2021 № 479/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021/conv#Text>. (дата звернення: 15.11.2023).

96. Омельчук В.А. та ін. Забезпечення національної безпеки за основними напрямками життєдіяльності України: навчальний посібник: у 2-х ч.: Ч. I / ред. А.М. Кислого і М.П. Стрельбицького. Київ: МАУП, 2021. 304 с.

97. Русенко Наталя Василівна ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека»*. 2023. № 8 (38), с. 83-92.